

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

INDBYDELSESSKRIFT

TIL

DE OFFENLIGE AARSPRØVER

I

AALBORG KATHEDRALSKOLE

1865.

AALBORG.

TRYKT HOS OLUF OLUFSEN.

INDBYDELSESSKRIFT

TIL

DE OFFENLIGE AARS- OG AFGANGSPRØVER

I

AALBORG KATHEDRALSKOLE

I JUNI OG JULI 1865.

INDHOLD.

I.	Bidrag til Dansk Sproghistorie, I.	} af Dr. G. Lund,
Skolens Rektor.
II.	Skoleefterretninger.	

AALBORG.

TRYKT HOS OLUF OLUFSEN.

1865.

BIDRAG

TIL

DANSK SPROGHISTORIE

AF

Dr. **G. LUND.**

I.

OM DET GAMMEL-DANSKE HÅNDSKRIFT NO. 187 8vo I
ARNE MAGNUSSONS SAMLING PÅ UNIVERSITETS-
BIBLIOTHEKET I KØBENHAVN.

Anmærkning.

For at forebygge mulige misforståelser med hensyn til den i nærværende stykke brugte skrivemåde eller forundring over, at der i samme skrift af samme forfatter bruges to så forskellige skrivemåder af samme sprog, vil det vel være nok at bemærke, at det må være lige så berettiget i et videnskabeligt arbejde at anvende den skrivemåde, man ellers bruger i lignende arbejder, og som længe og almindelig har været billiget og brugt af de fleste nyere nordiske sprogforskere her i landet, som det vilde være upassende og urigtigt i skolen eller i et skoleskrift, der udstedes på embedsvegne, og i embedsskrivelser at anvende en teori, der endnu kun stræber at arbejde sig frem til almindelig anerkendelse.

Det gamle danske skrift, hvis sprogform skal være genstand for de følgende bemærkninger, er aldrig trykt, men findes kun i ét håndskrift i den Arna-Magnæanske samling på universitetsbibliotheket i København (no. 187 8vo). På grund af sin ælde har dette håndskrift også tildraget sig alle deres opmærksomhed, som have givet sig af med vore ældste sproglevninger (N. M. Petersen, sproghist. I, 140; lit. hist. I, 92; Molbech, indledn. til Harpestreng 39; Brandt, gammel-dansk læsebog 60; Mansa, de epidemiis osv.), og de have givet forskellige prøver deraf, men fuldstændig benyttet er det, så vidt vides, aldrig blevet. Om denne skindbogs (pergamentshåndskrifts) ydre kun følgende: den indeholder i 8vo eller 12° i det hele 56 beskrevne blade med 25 linier på hver side; den er skrevet tydeligt og temmelig omhyggeligt, med store røde begyndelsesbogstaver ved hvert nyt afsnit, undertiden ere flere linier helt skrevne med rødt, når de danne begyndelsen til ny hovedafsnit. Der er ikke mange forkortelser i det danske, men derimod i Latinen, hvoraf bogen indeholder ikke lidet, og det synes at både forfatteren og afskriveren — for så vidt

det ikke er forfatterens eget håndskrift, hvilket dog er meget usandsynligt, efter adskillige skrivfejl og misforståelser at dømme — have været bedre hjemme i at skrive Latin end Dansk, hvilket er ganske naturligt, når man antager, at bogen er skrevet af en gejstlig, af hvilken stand så godt som alle forfattere på de tider vare. Efter skriften og sprogformen, begge dele sammenholdte med andre håndskrifter, tør det antages for temmelig sikkert, at håndskriftet er fra midten af 14de århundrede, altså yngre end den af Molbech udgivne Harpestrengske skindbog (nr. 66 blandt oktaverne i den ny kgl. samling på kongens bibliothek i København), men efter denne og det uden tvivl endnu ældre Stockholmske håndskrift (K, 48 på kgl. biblioth. i Stockholm, hvorom s. Hist. tidsskrift 4, 148 og Ny danske mag. 3die række 2, 165-76; jfr. Nyt histor. tidsskr. I, 1847 s. 587; Molbech, fort. til 2den udg. af Dansk ordbog s. 41; Rydqvist, Svenska språkets lagar I, indl. XVIII) den ældste bevarede danske lægebog og over hovedet et af de ældste endnu uudgivne større og betydeligere danske skrifter fra middelalderen. — Om håndskriftets historie kan jeg kun meddele, at der foran er skrevet med A. Magnussons egen hånd: ex auctione Rostgardii, hvoraf erfares, at det er købt på den bekendte auktion 1726 efter Rostgårds bedrøvelige flugt og domfældelse. Hvorfra han havde fået det, er ikke til at oplyse; men oven over begyndelsen er skrevet: possessor Chr. Bordingius m. d. apud Ripenses ordinarius. Denne Chr. Bording er en vel bekendt mand, en søn af Laur. Bording den ældre, lector theologiae i Århus, hvor han fødtes. Han blev livlæge hos Kri-

stian d. 4des sön, den til tronfølger udnævnte Kristian d. 5te, siden (1613) stiftslæge i Ribe og døde 1640. Han omtales oftere i Worms Epistolæ, og der findes to breve fra ham til Worm (af 1610 og 1613); Gram nævner en disputatio de humoribus af ham (Witeberg. 1600). Han var fader til digteren Anders Bording († 1677) og hørte til den bekendte lægefamilie, af hvilken først Jakob B., født i Antwerpen, 1511 kaldtes som prof. med. til København, blev kgl. livlæge og døde 1560; sønnen Filip B. levede mest udenfor Danmark og døde tidligt. Formodenlig er da Chr. Bording den sidstnævntes brodersön.

— I øvrigt mangler der noget i slutningen af bogen, dog ikke meget, i det højeste et blad. Bogen ender nemlig midt i et ord nederst på anden side af et blad, og derefter er et blad udskåret; men da dette udskårne blad er det femte i et firefoldslæg (qvaternio), og de tre sidste blade deraf oprindeligt have været ubeskrevne, må håndskriftet have været sluttet paa det udskårne blad. På de tre sidste blade have senere ejere, efter skriften at dømme i 15de og 16de århundrede med forskellige hænder tilføjet nogle optegnelser om enkelte sygdomme. — Med hensyn til indholdet er dette skrift selvstændigt og ganske forskelligt fra alle håndskrifter af de Harpestrengske urtebøger, i alle de former, hvori de haves; det er en efter legemsdelene ordnet lægebog. Men i videnskabeligt værd — for så vidt der kan være tale om sådant —, står den under disse, i det den er stærkt opfyldt af plump, barnagtig overtro, latinske besværgelser og trylleformularer osv. Men sproget og stilen er ret god, og sprogformen den samme som den

danske Harpestrengs, nemlig den sællandske. Uden tvivl er det hele en af de mange ved katholske gejstlige besörgede oversættelser eller bearbejdelser af et sydlandsk skrift kommet fra Tyskland, Frankrig eller Italien, vel oprindelig skrevet på Latin. Herpå tyder også mange benævnelser på planter, lægemidler, der som oftest genkendes i fordrejede og forvanskede former. Det er altså næsten udelukkende den sproglige, sproghistoriske betragtning, der har betydning ved dette som ved de Harpestrengske bøger, og denne bliver for det danske sprog desto vigtigere, fordi vi savne andre værker fra den tid. Da vi kun kende det ældre og med disse skrifter samtidige sprog gennem love (og siden gennem gudelige skrifter), er det naturligt at ikke alene mange ord, udtryk, betegnelser, forbindelser og vendinger kun findes i disse bøger, især da lovsproget bevæger sig på temmelig snevre enemærker og i bestemt afstukne former, men også at hele sprogtonen, sætningsbygningen og talens form er løsreven fra det afpælede lovsprog og mere nærmer sig det daglige talesprog. Thi lovsproget har altid, selv på et sådant udviklingspunkt, hvorpå det står i vore gamle love, præg af et skriftsprog, og bevarer desuden, idet for en stor del gamle vedtægter deri bringes i skriftlig form, de gammeldags, overleverede udtryksmåder, der også ved afskrivningen netop her overholdtes med omhu og nøjagtighed.

En udtømmende behandling af sproget i en enkelt bog kan efter sagens natur kun gives i form af en ord-bog og en sproglære. Da det imidlertid vilde være ube-kveamt at få lige så mange ordsamlinger og sproglærer

som der er skrifter, plejer man hellere at opstille i det mindste de sproglige former og deres anvendelse for flere skrifter på én gang, for en vis tidsalders, et vist videnskabsfags eller lign. Her byder hensyn til den indskrænkede plads mig også at fatte mig kort og kun give prøver på de vigtigste ting.

Sprogformen i dette håndskrift er i det hele noget yngre end i lovene og hos Harpestreng både i skrivemåde og ordformer, tildels også i ordforbindelsen og ordforrådet; men der findes dog enkelte ting, der henviser til det allerældste vi have af dansk sprog, og som jeg ikke har truffet andensteds i noget ældre eller samtidigt skrift. — Bogstavet þ, der ikke findes i håndskr. af Jyske lov eller i den Harpestrengske skindbog, men derimod i skindbogen Arn. Magn. 455 4to (Eriks lov), træffes her to gange, nl. blad 16b og 29a, begge steder i ordet ræþiæ. Af ældre former kan mærkes orpæn 37a (the æg thær orpæn æræ om lœuærdagh) af verpæ, isl. verpa-varp-orpin. — fororthæ 53a = forworthæ 45a, ligesom Skånske lovs warþa-warth-urthu, jfr. Harpestr. s. 84 (Molb.) wrthæn af worthæ og 127 forwrthæt ved siden af forworthæ, og Lyngby, udsagns-ordenes böjning i Jyske lov s. 17. — Som forstærkende forstavelse til et tillægsord eller biord bruges ikke alene of, som i lovene og Harp.: of mikæt 16b, men også én gang u: u nichit 41b, hvilket ellers kun forekommer i Skånske lov; det foransatte u har ellers overalt nægtende betydning. Hermed kan i øvrigt sammenlignes den endnu i Jysk brugelige forstærkning ów = aa eller ā (ówgott),

hvorom s. Varming, det jyske folkesprog s. 150. — Dog må der ikke lægges for megen vægt på sådanne enkeltheder ved bestemmelsen af et skrifts ælde, da det under det meget indskrænkede omfang af den ældre tids skriftlige minder ofte kan være tilfældigt at et ord findes eller ikke findes. Således det i oldsproget højst almindelige feigr i betydningen „dødsens“, døden nær, bestemt til at dø. Det forekommer i denne skindbog 50b: om thu wilt widæ om siuk man dør af thæn sot æller æy . . . (da skal man tage en dråbe af hans blod, når han årelades; flyder den oven på vand som en dråbe olie) — tha ær mannen fegh oc han dør i thæt aar; men ordet findes næppe i lovene, ikke engang i Skånske lov; Molbechs gloss. har det ikke; jeg har først truffet det igen i P. Låles ordsprog no. 404 og 612 (Nyerups udg.) og i Claussøns norske krønike; derimod er det (efter Ihre, Outzen, Molbech dial. lex.) endnu brugeligt i denne betydning både i Nørre- og Sønder-Jylland; der dannes endog navneordet „fejgdom“, der anføres fra Mors („det er mod fejdmed ham“). — Et ord, der geafindes i de beslægtede sprogarter og folkesprogene, men ellers synes forsvundet, er kol. I dette håndskrift 3b læses: smør thin col oc thinæ thinningæ ithælekæ ther mæth. Ordet findes hverken i Molbechs gloss. eller dialekt-lex., men i Videnskab. selsk. ordb. anføres som norsk kolle, den øverste del af hovedet, isse, ganske ligesom oldnordisk kollr i Snorra Edda og Njála (hovedet, især det hvoraf håret er borte, en bar hovedskal eller top), det norske koll, svenske kull (top, isse) og kulle

(toppen af en høj, især en bar bakke), dansk kol, kolle (kollen på Himmelbjærget) o: den bare top = svensk kullen. Deraf afledes svensk kull o: omkuld, egl. om kol, som findes i kong Kristoffers Kbhvns. privilegier af 1443; kullfalla, kulbytta, dansk kolbøtte, der har en mærkelig, men tilfældig lighed med fransk culbute, culbuter; — ligeledes kullet o: skaldet (kæmpevisens „kullede greve“), nu mest om hornkvæg uden horn, med bar pande, gl. svensk kullutter, kollotter: kulloth ko, gl. ordspråk 1079; kollot diur, Medeltid. bibelöfvers. I, 355, nuvær. svensk almuesprog kollot, islandsk kollótr. I Oldengelsk betyder derimod col en hjælm; i Gotisk og de tyske sprogarter findes ordet ikke. — Et par gange (2b og 33a) har dette håndskrift ordet thwal, der bör læses „thwål“. Ligesom afledningen af thwa (to, tvætte) er klar, således svarer betydningen på disse steder dertil, nemlig: noget til at tvætte med, sæbe (oleum blandæ mæth hart twal, — hanæskarn mæth oleo oc mæth thwal), og det svenske tvål er almindeligt i denne betydning, ligesom att tvåla (indsæbe), norsk (efter Åsen, ordbog) tvag (tvau) og twaat, islandsk þváttr og þvæli. (Derimod har isl. þvag (þvol, þvæli) fået en forandret betydning, den samme som lat. lotium, af lotum, lavo). Udsagnsordet thwa, der også findes i de tyske sprogarter: gotisk twahan, oldtysk twagan, oldengelsk twehan, er = islandsk þvo-þvó eller þó-þvegin, gl. svensk thwa, thwo (Birgitt. uppenb. 6, 16) og thwaghen (Vadstena klost. regl. IX; Bonavent. 70); men det har også formen thwagæ, nutid thwar, thwær,

og i det her behandlede håndskrift 5a, 6a, 47b thua, thwo, tho, hvoraf nydansk to ved siden af tvætte. — Det allerede i Sæmunds Edda (*Øgisdr.* 34) forekommende míga (= lat. mingere, mejere) hedder i dette håndskrift 32a og 33b mighæ; det genfindes hos P. Låle ordsp. 468 Nyerup som mije, i den ældste bibeloversætt. (Molbechs udg.) 1 Sam. 25, 22 myæ; at ordet (mie, mige) endnu bruges i folkesproget over hele Danmark ses af Molbechs dial. lex. 359, ligesom i Norge miga (Åsen) og Sverig: smålandsk og ångermanlandsk miga, dalsk maiga, med navneordet mi = østgotlandsk meg; i Gammelsvensk migha (stora rimkrön. i Scriptt. rerum Svecic. I, 2, 170). Det findes også i Oldengelsk: migan, ic mige, mihe; som navneord migga, s. Bosworth Anglo-Saxon dict. 166, og i Nedertysk migen, s. Bremisches wörterbuch, men ikke i Gotisk. — I dette håndskrift 3b læses: mæth wijn swa mikæt at ymnu ær. Dette ymnu kan også læses ymni efter de ikke meget tydelige bogstavsstreger, og begge former ere tænkelige efter det, som nu skal fremføres. Meningen fordrer et ord med betydningen: tilstrækkeligt, rigeligt, overflødigt. I gamle danske skrifter søges ordet forgæves, men Svensk har tillægsordet ymnig netop i denne betydning, og i gl. Svensk bruges formen ympne, som jeg har fundet fire gange i skriftet *Um kununga styrilse ok höfdinga* (Schæfers udg. Stockh. 1669), nemlig s. 73 hwi mund kununga ok höfdinga warda giruge upa werulzlikt godz, the thet hawa ympne? s. 76 ympna aptedöma både ny oc fornt; s. 118 ens mans natura hawer ympno af fögelig ting.

Ligeledes forekommer *ympnith* og *ympnyngo* i Vadstena kl. regl., *ympninga* i Flores och Blanzeflor v. 375, *ymnungis* i Söderm. lag, altsammen i betydning „tilstrækkeligt“. Derimod synes det, at det i den Harpestrengske stenbog 147 forekommende *ymestæ*, som Molbech ikke kender: han (stenen) er gralik hvidt ællær hvidt *ymestæ* lyt σ : mangfoldige farver, hvis det ikke er en form af dette tillægsord i den højeste grad, at stå i nærmere forbindelse med det oldnordiske *ýmiss*, forskellig, i flertallet sammentrukket *ym sir*, hf. *ym sum* som biord: vekselsvis, hvortil også hører gl. svensk *ymse* Bonavent. 93, *ympse* Medeltid. bibelöfv. II, 179, *ym sa* Didriks saga 133 (veksellende) og *ymselika* P. Månsson konstbok kap. 90 (skiftevis). Rydqvist sv. språk. lagar II, 395 har tillægsordet *ymislikr* = *ymliker*; i Nysvensk bruges *ömsom*, i Norsk *ymse*, *imse*, *imis*, *imist*, *ymist* som tillægsord og biord, i Sønderjysk (på vestkanten og i Angel) skal bruges immelig, *jimmele* (forstærkende: overmåde). — 44b *skræppæ thær hauer mis blath σ : bløde blade*. Ordet forekommer hos Harpestr. 83 om valmuen: *then tymæ houæthæn ær meør*, hvor Molbech, foruden ikke at vide, at *houæthæn* er den bestemte flertalsform, hvortil, som ofte, føjes omsagnet *ær* i ettal, forklarer det som „mør“ af modenhed. Allerede Bredsdorf har i Nord. tidsskr. 3, 276 vist, at dette er urigtigt, da her netop er tale om umodne valmuehoveder, og Macer har på det tilsvarende sted „*teneris*“. Sammenholdes hermed Harp. 68 *oos af meør sinups løf* og 90 *meør oc grøn sinup*, *Macers: tenero de caule sinapis*,

ses det tydeligt, at her menes de unge, bløde, fine, saftige plantedele. Istedensfor, som Molbech, at vende sig til angelsaxisk *mearu* og nedersaxisk *mör*, *mürbe*, må ordet naturligvis søges i det islandske *mjó*r, *hunkön mjó*, der allerede i *Völuspá* bruges om *mistilteinn* netop i samme betydning: *fin*, *tynd*, *spæd*. Det samme haves i *mjóhund*r, der allerede i Vidensk. selsk. ordbog forklares rigtigt under ordet „myndehund“, og i gammelsvensk (*Söderm. lag*) *miohund*, der også findes i *Skånske lov* (= *miönde*, *møönde*, *mynde*, en *tynd* og *slank hund*); i gammelsvensk *myo* og *mio*; *Didrik af Berns saga* kap. 165 *midia myo*, *hertig Frederik 2006 mio*, *hr. Ivan 275 myo*.

Efter disse få prøver paa ordforklaring vender betragtningen sig til den egenlige sproglære, idet det her behandlede håndskrifts sprogform sammenholdes med sproget i de nærmest liggende skrifter, *Harpestreng* og *lovene*.

I *lydlæren* findes her som i næsten alle gamle danske skrifter fra *middelalderen* — det er: de deraf bevarede håndskrifter; thi sådanne, af hvilke ingen håndskrifter haves, som *P. Låle* og tildels *Rimkrøniken*, kunne egentlig kun komme i betragtning fra den tid, de ældste trykte udgaver ere — megen usikkerhed og vaklen, fornemlig i betegnelsen af selvydene. Det samme ord skrives endog i samme håndskrift på 4-5-6 forskellige måder, forskelligt efter et kort mellemrum, stundom i samme linie, selv i de bedre håndskrifter, som det *Harpestrengske* no. 66 i den ny *kgl. samling* og dette no. 187 8vo i *Arn. Magn. samling*. Når „*mælk*“ skrives

myølk, miælk, mielch, mielc, melc eller „hoved“ skrives houæth, houeth, houæt, howet, houet, houz, da er det kun et synligt bevis på det ny sig dannede skriftsprogs kamp for at gengive det levende ord med en til lyden så tilsvarende skriftbetegnelse som muligt og med heldigere eller uheldigere forsøg i denne retning. Den almindelig brug af w for v og u, af c eller ch for k er næppe en bestemt følge af tysk indflydelse, der endnu er umærkelig i hele sprogformen og ordforrådet; der er endnu ingen fortyskede ord eller navne, derimod en enkelt gang et helt lille stykke på rent Tysk (49b), ligesom et enkelt fransk ord (cavalpiet). Derimod er formen med ch, som och ved siden af oc eller ok, tach ved siden af tac, drieh foruden dric, drik her ligesom i Flensborg. håndskr. af Jyske lov og Arn. Magn. 455 af Eriks lov kun den i ordenes slutning almindelige betegnelse af en åndende medlyd, der findes ved c, g, d, t, undertiden ved f, derimod ikke som hos Harpestreng ved gn: 42 øgnh, 43 rægnh; jfr. Jyske lov 2, 63 og 65 lifh. I det her behandlede håndskrift findes stærch, strych, orth (= ordh), guth, dragh, scrifh, døfh osv. — Fælles for dette og alle andre håndskrifter fra samme tid er den stærkt overhånd tagende brug af æ-lyden, hvorom smlgn. Molbechs indl. til Harp. s. 25 fg. Ved denne udjævning og svækkelse af sevlydsbetegnelserne, især i alle endelser, har det danske sprog allerede i det 13de og 14de århundrede fået det klangløse og ensformige, matte og slæbende præg i lyden, som det endnu for en stor del har, som det svenske derimod heldigere undgik i mange tilfælde.

I vort nuværende sprog viser æ-lyden sig ikke så alt overvejende i skrift, skönt skrivemåden er vaklende og nogle forfattere her tillands ere tilbøjelige til at udvide brugen, navnlig hvor ordenes afledning viser hen til a-lyden, medens man i Norge bruger e langt hyppigere. At følge udtalen heri er meget misligt; og ved at svække og blødgøre selvlydsbetegnelserne mere end nødvendigt göres der sproget ingen tjeneste, især da medlydsbetegnelsen også i det hele har fået en svagere form. — Til at betegne selvlydenes længde har dette håndskrift ikke således som den fortrinlige skindbog Arn. Magn. 455 (Eriks lov) et eget tegn (en tøddele over bogstavet), heller ikke det stungne u til at betegne y-lyden, som findes i samme håndskrift og tillige i det nævnte no. 66 8vo i ny kgl. samling; derimod findes her to steder (4b og 6a) et dobbelt a, det ene ovenpå det andet, men dog dannende ét tegn, et höjt a ved en tværstreg i midten, for at betegne å-lyden (sm åt, blåår), der ellers her skrives a alene, dog undertiden også, som i ældre Svensk, aa, men med megen vaklen: sar og saar, har og haar, tar og taar. — Selvlydsfordoblingen, der i de ældste håndskrifter er sjælden (således kun enkelte gange i det gamle Stockholmske håndskrift af Eriks krønike no. 77 B, sjælden i Flensb. hdskr. af Jyske lov, men ofte i Arn. Magn. 453 12°), er her ligesom i det Harpestrengske håndskrift meget almindelig, ved alle selvlyde (oo, øø, uu); men her kendes endnu intet til brugen af det „stumme“ e, heller ikke til det inde i et ord indskudte „understøttende“ e; der skrives endog træet ɔ: træet, fæet ɔ: fæet (55a). En enkeltstående

mærkelig skrivemåde er 10a sændæ for seendæ, hvis det ikke er en skrivefejl. — Tvelydene spille allerede her en ubetydelig rolle; mest har forbindelsen af i (j) med en følgende selvlyd holdt sig, som smørjæ, giuthæ, siuthæ, thiøk.

Medlydsbetegnelsen er vel endnu ikke så svækket som den siden bliver; endnu findes hårde medlyde i slutningen af ord: gif, halt, bint, scrif, hænc, stænc; men på den anden side findes bestemte spor til blødgørelsen, om den end er stærkere i de Harpestrengske bøger end i denne bog, ligesom i Lucidarins, efter en plattere udtale, der åbenbart i dem alle tilhører den egentlige danske eller sællandske udtale. Ligesom Lucidarins har daue (dage), høv (höj), høvelige, høvmodes osv., således her høuræ 46a (höjere), = Jyske lov 1, 50 høvghræ, 44a drauæ (drage), 48a draus, 40b forthaut (fortaget, forvredet), mörwæn ved siden af mörghæn, 19a askæstauæ, 19a saunæ (samle) = Lucidarins 62 safnæ, islandsk safna = samna, 55b wæibreth og weghbreth, endog 38b eiæt (eget). — Sjældnere ere former som 31b warmpt og 36a iæmftu, og i endelsen af ord er medlydsfordoblingen ualmindelig, ligesom i Jyske lov; dog findes her all, aff, giff, ligesom Jyske lov har all, fall, full (Flensb. håndskrift); i midten af ord efter en anden medlyd (som hos Harpestreng) har jeg aldeles ikke truffet den, ligeså lidt som det foransatte h, der findes hos Harpestr. (hoos o: oos) og i Eriks lov (hethælog), og allerede i Oldnordisk (Gislason formlære § 82); heller ikke det mellem

to selvlyde indskudte *h*, der skal tjene til at adskille to stavelser (Harpestr. *brahar* for *bra-ar*). — I slutningen af ord bruges også her *z* for *s* med foregående tandlyd (*d, t*) eller flydende medlyd: *hunz, manz, hælz* (ø: *helst*), *guz*, dog sjældent i udsagnsords lideform: 32a *bryz* (brydes); ligesom en enkelt gang (32a) findes *x* i endelsen for *gs* eller *ks*, efter gammel svensk skrivemåde i ejeform eller lideform, som *clofløcx, takx*. — Undertiden bortkastes endelser, som *-r*: *undæ* (under), *æftæ* (efter), sjældnere hele stavelser: 22a *gry* (gryde); derimod ikke *-e* i tillægsformer (som hos Harpestr. *fastænd* og i Jyske lov 2, 79 *sitænd*). — Udstødning af en medlyd mellem flere andre medlyde findes 12b *spanst* (spansk, i *intetkön*), ligesom Harpestr. *danst* (dansk-*t*) og Lucidar. *bøst* (besk-*t*), hvilket er efter almindelig vellydsregel også i Gammelsvensk og allerede i Oldnordisk (Gislason forml. § 114). Sammensynkning (synkope) findes 16b *næn* (næsen); omsætning 16b *gømæn* = *gønæn* (genem); indskydning 9a og 47a *aldræ* ø: *allræ* = islandsk *allra*; jfr. *andræ* af *annær* og Gislason forml. § 110 og 111; Rydqvist 1, 318.

Til formlærens rigtigere og fuldstændigere behandling kan sprogstoffet i dette håndskrift også yde ikke ringe bidrag. Først om *könslæren*. I de til dette tidsrum hørende skrifter er det nuværende *fælleskön* allerede fremkommet for så vidt som *han-* og *hunkön* ikke ved bestemte *bøjningsendelser* eller tilføjede *tillægsords endelser* kan skelnes fra hverandre. Alle ord, der ikke ere *intetkön*, faldt sammen i *fælleskön*, idet den gamle *könsad-*

skillelse ikke længere fastholdtes undtagen i visse tilfælde: 1) som endnu i personbenævnelser, 2) ved navne på mange levende væsener (dyr, tildels planter), 3) ved nogle andre ord, kendelige derved at der siges han og hun om dem isteden for den og det. Men den temmelig store vaklen og usikkerhed viser, at adskillelsen var på veje til at gå tabt, ganske som for øjeblikket i vore almuesmål, hvor uoverensstemmelse og mangel på klar bevidsthed i anvendelsen af han- og hunkön tager stærk overhånd. Om forholdet i det svenske sprog s. Rydqvist, den histor. sprogforskning, i Vitterhets Akad. handl. 20de del, 157 fg. Her hedder det således 36b i samme linie: een sin um daghæn oc eet sin om nattæn. I Oldnordisk og Gammelsvensk er sinn og sinni intetkön; nu sige vi: dennesinde, ingensinde, svensk någonsin (der dog kan være intetkön flertal, jfr. Rydqvist 2, 110). Intetkönsordene derimod kendes foruden af kendeordet og tillægsordenes form også i dette skrift af egne böjningsformer, navnlig mangel på endetillæg i flertallet. Således ikke alene (som endnu) æg, been, sar, diur, men også 37a æplæ, 37b styckæ (skæræ i sma styckæ) osv. — Ligesom i oldsproget og Skånske lov er win og hunugh (23a) intetkön, islandsk vín og hunang er det endnu, svensk vin ligeledes, men honing er blevet hankön; blomster (4a) ligesom endnu i Svensk, ligeledes folch, watn, nællæ (29b), anboth, anlete, glar osv. Bi, der i Islandsk og Svensk er intetkön, og endnu i Skånske lov og Harpestr. s. 88 i flertallet har by og altså er intetkön, har her (47a) flert. bijr, biernæ,

og er således uden tvivl alt blevet fælleskøn. Til hankön hörer endnu 37a stath ligesom islandsk staðr, svensk og i Skånske lov, 2a likomæ (= isl., svensk), 18a mun, steen, læch, fughl, rafn (10b), haræ (43a); til hunkön hörer 11a wll, 48a lungæ, 50a mælk, 8a milt, 7a hinnæ, 23a sot, 29b os (hvilket ord hos Harpest. er hankön). — At opstille almindelige og udtømmende regler for könnets dels efter bemærkelsen dels efter endelsen, lader sig ikke vel gøre for et enkelt skrift, da de deri med bestemt könsangivelse forekommende ord ere for få dertil; desuden ere selv for oldsproget endnu ingen bestemte könsregler fastsatte. Rask indlod sig ikke derpå, hverken i sin islandske eller nogen anden sproglære; siden er intet derom fremført; for Svensk, dog mest for det nyere sprog, har Rydqvist 2, 286-99 givet regler, og i Grimms deutsche gram., 3die bind er samlet et rigt sammenlignende sprogstof.

Til den egenlige böjningslære, der er behandlet med særlig udførlighed og forkærlighed fra Rasks og Petersens tid (s. Rask saml. afh. I, 187-246 om den danske sproglæres endelser og former af Islandsk forklarede; Petersen sproghist. I og de danske gerningsords teori, 1854) skal jeg her kun give nogle bemærkninger, for nøjere at bestemme og fuldstændiggøre visse regler. I det tidsrum, hvortil dette håndskrift hører, ere forholdsformernes endelser som bekendt allerede forsvundne, undtagen ejeformens — s, der trænger ind endog hvor det ikke för fandtes, ligesom i Gammelsvensk (Rydqvist 2, 604), nemlig i hunkönnen ettal og senere i flertal. Talendelserne ere dels beholdte

dels forandrede i retning af de nu brugelige endelser. Men ligesom ejeform dog ikke overalt har antaget —s, nemlig ikke i flertal eller i ettal af ord med en selvydendelse, således findes enkelte andre lævninger af forholdsformerne også i dette håndskrift, dog færre end hos Harpestreng og i Jyske lov, — hvad der også beviser skriftets yngre alder. Det hedder her 23b thre pæningæ væct, 1b all thessæ thre knippæ (intetkøn flertal uden endetillæg), 3b osæn af swartæ beto, men også betæ rot. Thi i sammensætninger eller (da ordene skrives adskilte) hvad der står for sådanne forbindelser, som nu betegnes ved et sammensat ord, bruges almindelig endelsen —æ ved det første ord, hvad enten stammen er åben eller lukket, hvilken endelse derfor måske er ejeform flertal. Således swinæ bloth, haræ gallæ, øghnæ sot, hundæ mielc, kinnæ wærk, alæ flot; dog også als istær, pils løf, ræfs gallæ (usammensat) ved siden af tænwærk og 21b tænnækæt, linc læthæ, dufumych, 10a dufubloth ved siden af 30a dufæ skarn, så at der dog virkelig synes at være gjort forskel på sammensætning og løsere forbindelse ved ejeform. Enkeltstående er den fortyskede form rosen blath 11b, der siden blev almindelig i flere ord; 1b findes også ørøn for øræn, efter gammelsvensk udtale og skrivemåde. — Endelsen —s forekommer ellers næppe som hunköns- eller flertals ejeform, som nogle gange i Jyske lov (1, 29 mothærs, hvor dog Flensb. hdskr. har mothær; 1, 1 mæns, hvor Flensb. hdskr. har meth tolf mæn eth) og i Eriks sællandske lov (mens,

hvor hdskr. A. M. 455 dog har mænnæ). Det hedder her 54b thinæ børnæ tændær, 55a bestemt konnæ (o: koens) horn, 55a dyrnæ træet (dör-træet) osv. — Tillægsordenes bestemte form er regelret denne: 2b aller thin likomæ, 27a thæn storæ ændæ, 28a thæn siukæ manz, 47a mæth allæ hinæ andræ yrter; den ubestemte: 28a et litæt kors, 30b et lanct reep, 29a om thu æst ræddær om nat, 37a the æg thær orpæn æræ om løuærdagh; ligeledes de som tillægsord brugte tillægsformer og stedord: 34b wære i thijn been ællær sot i thinæ fõtær, 28a wors herræ kors, 48b wors herræ likomæ, ligesom oldnordisk várs herra; i Brandts legendesaml. „de hellige kvinder“: vors herræ, vors herræs og vor herræs; og allerede i Jyske lov er der her vaklen: annæns mans særlik wild (fort., hvor Flensb. hdskr. har annæn mans). — Ligesom i Oldnordisk og Gammelsvensk (Rydqvist 2, 453) og i Nydansk findes ved tillægsformer og tillægsord i den bestemte form og i flertallet en udstødelse af en selvlyd og sammensmæltning: 40a hugnæ af huggæn, 28b galnæ af galæn, 40a skornæ af skoræn, ligesom hos Harpest. takæn, takæt, taknæ; sothæn, sothæt, sothnæ. Styret af til findes ejeform på —s: 31b til halz (til hælvtæn), ligesom Lucidar. 21 til alz ikke, Skånske lov 3, 1 til fulz, medens det i Jyske lov 1, 15 hedder til fullæ og i ældste Svensk (Vest-Göta lag) til fuldræ.

Ved gradböjningen er her kun et par bemærkninger at gøre. Sma bruges ligefrem som tillægsord, = litæn:

10a en sma lincluth, i den højeste grad 12a the smæstæ quistæ (den højere grad smærre findes Harpest. 62). Af meræ i betydning „større“ 25a dannes 55a førmere (prior) og 51a innærmeræ (interior), ligesom Lucidar. nedermeræ, overmeræ. Af aftær som biord dannes 52a æftærst (postremus).

Stedordene er den eneste ordklasse, hvori ingen fremmede ord har trængt sig ind i de nordiske sprog. Her mærkes, at medens han i genstandsform her som i Jyske lov almindelig hedder hanum, findes her 1a han som genstandsform ligesom enkelte gange i Eriks lov (1, 39) og Harpestr. (60). I Gammelsvensk er det stående. — Thæn, der bruges både som påpegende stedord og bestemt kendeord, hedder i hunkön the eller thæn med vaklen: frø af thæn yrt, osæn af the yrt, 1a, 1b, 2b. I flertallet er thøm hyppigt for thæm, som endnu høres i sællandsk udtale; jfr. gammelsvensk þön, thöm, thom (Birgitt. uppenbar., Kununga styrilse); i Dansk Legendesamling 8 thom. Ejeformen thæns (Harpestr. 82) bliver foran et navneord til thæn: 8a thæn manz. — Det henførende stedord thær (thæn thær) kan også i hunkönnet hedde the, med mindre udtrykket skal betragtes som det påpegende med udeladelse af den henførende betegnelse: 5b een lær gryde the ny ær; 31b æplæ the waxæ pa hauenthorn, 40b tac plantaginem the i skow waxæ. I øvrigt findes foruden thær også ær og sum. — Det islandske þvílíkr, gammelsvenske þylik, þiliker, þylik, nysvenske dylik hedder endnu her 45b thelik og 29b thylik, ligesom isl. slíkr

(ǝ: sválikr) hos Harpest. hedder slyk, slik. På samme måde er hvilk en opstået af hví líkr; det hedder endnu Jyske lov 3, 7 hvilik og hos Harpest. hwilk, hvortil kan føjes en og et: hwilk et sar osv.

Af talordene haves biformer: til twa-tu eller to: 10a tve og 30a twinnæ; til thre-thry: 9b thrænnæ (hos Harpest. thrinnæ, thrynnæ), men også 8b thrigïæ = isl. ejeform þriggja: graf thrigïæ fot diup nethær (tillige en lævning af oldsprogets brug af ejeform ved tillægsord der betegne en udstrækning, som þriggja álna lángr., s. min oldnordiske ordføjningslære s. 184); jfr. om Gammelsvensk Rydqvist 2, 586 og 597 tvegge handa, tregge handa. — Af de andre tal mærkes særligt 51a fygerten (fjorten, islandsk fjögurtán, gammelsvensk fiugurtan) der ellers hedder fiugærtan; og 53b fyrætivæ (islandsk fjórir tigur, gammelsvensk fiuratighi = fyritighi) der ellers, også i dette håndskrift 22a, hedder fyrætiugh; i Lucidar, både firetigh og førætivæ.

Ved udsagnsordenes böjning giver dette håndskrift anledning til at bemærke: ¹⁾ at anden person i nutid og fortid i enstavelsesord ofte har endelsen —t, som 29a og 39a thu æst*, 3a thu skalt, 5a og 31a wilt, 8a og 22b mat (må, endog 48b format), 35a trot, 20a og 46b tharft, 36a tokt. Men former som „skalst, vilst“ ere senere, om just ikke fortyskede; i Svensk vise de sig

*) formen hos Harpestr. s. 83 hun ærth må betragtes som en fejl, da den er alt for enestående og stridende mod alle regler.

først efter 1400, i Dansk ere de allerede hyppige i Brandts legendesamling, i Islandsk ere de ganske ny. Herom jfr. Säve, bemærkn. om øen Gotland, dens indb. og sprog i Histor. tidsskrift IV, 245, Kbhvn. 1843, Lyngby, udsagnsordene i Jyske lov og den jyske sprogart s. 104—111; Kok, det danske folkesprog i Sønderjylland § 177. —
 2) at i tredie person nutid i ettal endelsen —r kan bortkastes. Hos Harpest. er dette også meget almindeligt; men på mere end en snes steder har der Molbech enten fejlagtig rettet det ved at tilføje et r eller urigtig anset formen for forestillende nutid (s. hans indledning s. 24), som s. 42 hvilkæ lund man ætæ heunæ ællær drikær, hvor det Thottske håndskrift no. 710 på det store kgl. bibliothek har ædher. Således her 36a smør thæn ther mæth, thær the sot hauæ — hvor der lige så lidt kan være tale om den forestillende måde. Mærkelig er også den 3—4 gange hos Harpest. forekommende form skul dels som flertal, dels som ettal (skulle og skal), s. 88 alle øghn smøræls skul flestæ oos af rosæ hauæ; 55 the skul bæræ; 56 the skul hauæ; 84 en pænning wat skul man takæ (hvis her ikke man ganske usædvanligt er forbundet med flertal; thi som fortidsform kan det ikke opfattes). Jfr. Lyngby s. 68 fg., Rydqvist 1, 271 og 490 not. med de af Dalsken anførte former skum, skuð, sku. — 3) Den forestillende måde har virkelig en egen nutidsform, ikke alene ønskende, som det siges af Petersen sproghist. 1, 167, men oftere opfordrende og for så vidt stødende sammen med formen for den bydende måde, når denne ikke har den kortere form,

der findes ikke alene i de hos Petersen angivne tilfælde, men også i flere andre. Således 7b thæn sijn syn hauær tapæt, taghæ thæt, hvorefter rigtignok følger oc smør, men da den bydende form tac her er så overmåde hyppig og bestemt, må taghæ være den forestillende form; hvorimod 4a dric thæt fastændæ oc alt tel non timæ tha fastæ thu kan være bydende. Men sikkert forestillende måde er 48b pænningen hauæ præsten oc liusæt thæt brønnæ with alteret; 31a wil han hauæ stenæn i sijn hand, tha hauæ; 52b æy skalt thu drickæ øl . . . sothæn melch oc wæl wæld tha thu drickæ. Da der ved siden heraf findes drik, haf, tak osv., og den bydende måde desuden kun har anden person, ikke nogen form for tredje person, må disse former nødvendig betragtes som forestillende måde, hvis brug ikke, som Molbech vil, kan forklares ved et udeladt wil. Hos Harpestr. ere former som læggæ, siuthæ, takæ, bæræ en opfordrende forestillende måde, derimod er s. 60 knusæ en virkelig bydende form ligesom i dette håndskrift 37a boræ, altså imod den af Petersen opstillede regel; ligesom se som forestillende nutid af wæræ findes i en afhængig spørgesætning, hvilket Petersen nægter, som Jyske lov 1, 1 hvat barn se kristnæt, jfr. Legendesaml. s. 99. Men i almindelighed er forholdet rigtignok i ældste Dansk som i nyere Svensk, nemlig at den forestillende nutid mangler, men fortid er bevaret. — 4) I navnemåden kan bortkastes selvydendelsen -æ i flerstavellesord, som endnu efter jysk udtale, s. Warming, det jyske folkesprog § 70, og hyppigt i Jyske

lov (Flensborg. håndskr.) 1, 3 skil, 1, 28 vær, 3, 32 bær osv., ligesom også i fortid og tillægsform 1, 21 formælt, prisæth, fastænd; hvilke former også bruges af Harpestr. Hvorledes skulde man ellers forstå former som Harpest. 72 hwa sum wil løsn gør (hvor Molbech retter til gøræ) eller i dette håndskrift 5a om thu wilt rensæ thit howæth oc tak myrk af thin øghæn? Mere tvivlsomt er Harpest. 66 bastuf gör at wæmi; thi en navneform på —i i et flerstavellesord er uden for reglen, og bortkastelse af endelsen er ligeså usædvanlig. Læsemåden er dog sikker, ligesom Jyske lov 1, 51 byggi, hvilket Lyngby s. 28 betragter som navneform; og det kan tilføjes, at det Thottske håndskrift no. 710 (s. Molbech fort. til 2den udg. af Dansk ordbog) her har at wæmyæ og det Thottske håndskrift no. 249 at wæmæ. — ⁵⁾ Den handlende tillægsform bruges sjælden og næsten kun som tillægsord, ubøjelig, om en blivende egenkab eller tilstand: fastændæ (jejunus), 10b lifændæ (vivas), 10b seendæ (istand til at se), 11a driupændæ, 12b rinnændæ watn, 19a øræn worther hørændæ. Om udtryk som „fallende sot“ s. Rydqvist 1, 415 og min oldnord. ordföjn. s. 389 og 400. — Den forbigangne, lidende tillægsform er böjelig efter de almindelige regler, dog med vaklen: bloth ær ouer øghæt ganget, 37a the æg thær orpæn æræ, 27b han ær worthæn malløs, 20b the æræ nithær falnæ; men 44a om howæth skalén ær in fallet. — ⁶⁾ Lideform betegnes her som hos Harpest. almindelig ved endelsen —s, ikke ved omskrivning, hvilket Petersen angiver som regel, både i de

stærke og svage udsagnsord: smæltæs, minskæs, skrivæs, føthæs, lyckæs (lukkes), fins, smørs, dryks, lats, ryfs, tags, hafs, thwas, gifs og giuæs, byrs og byriæs, lægs og læggæs. Den omskrevne form bruges ofte, men ikke så ofte som i Jyske lov, og kun til afvevling, som Harpest. 105 warther druken ved siden af driks.

Da de forskellige böjningsklasser ere behandlede af Petersen, Rydqvist og senest med megen omhyggelighed for Jyske lovs vedkommende af Lyngby, skal jeg, da dette håndskrift ikke frembyder betydelige afvigelser eller synderligt nyt stof i denne henseende, her kun tilføje nogle prøver deraf ¹⁾ på udsagnsord med lidende betydning i handleform: hartnæ, wegnæ (Harpest., blive blød; formen we ge, göre blød, findes cod. Thott. 249), 1b klofnæ, 32a bulnæ, 37a refnæ, 43b kolnæ, ²⁾ på lidedeformede (deponentier): 31b svetæs = 39a swedæs; 29a ræthæs (ræddes, blive bange), 6a lythes at øræn; ³⁾ på upersonlige (med personen i genstandsform eller hensynsform): 3a thek thykkæs, 18a hanum thyrstær, 53a lystær.

I orddannelsen holder sproget sig endnu til oldsprogets regler, og her er kun liden forskel på dette og de lidt ældre eller samtidige skrifter. Her skal kun anføres nogle prøver på sprogets kamp og forsøg samt på overgangen til den nyere sprogform. Medens Harpest. endnu almindelig danner navneord af udsagnsord på —æls: hyggæls, synkæls, mynnæls, kiænnæls, drøuels, og kun undtagelsesvis på —ælsæ og slæ: understændælsæ,

thyngslæ, bruges her —ælsæ: 12a smøriælsæ, 20a drøuælsæ (også i Lucidarius), 42a drykælsæ, 51b ræzlæ (ved sammentrækning, thi Lucidar. 4 hedder det ræzele, eller tillige ved omsætning, for ræddælsæ). Harpestrengs urensæl hedder her 23b urenslæ (ligesom Lucidar. 54 og 62) ved siden af 47a renælsæ. I Gammelsvensk bruges endelsen —ilsi: skipilsi, styrilsi, drövilsi, der også skrives —ilse (Rydqvist 2, 131). Af denne endelse er endnu bevaret formen —sel: „rædsel, trængsel, længsel“ osv. Her viser sig også en begyndelse til at danne navneord på —e: 41a en boræ, et boret hul, islandsk bora, svensk bora, hvoraf „næsebor“; — 4a blindæ ved siden af 7b blindelsæ og 12a blindelækhæt; ligeledes på —dom: lækædom, siukdom ved siden af siuknæth (islandsk sjúknadr). — Tysk indflydelse spores endnu ikke i orddannelsen, og fremmede former ere sjældne (som 55b pulverizeræ); men sådanne rent latinske eller romanske former skade ikke sprogets ejendommelige natur.

Ordføjningen har hidtil været meget sparsomt behandlet for alle nordiske sprogformer. I de ældste danske skrifter, hvis forfattere kæmpe både med form og indhold, med skrivemåden, ordformerne, ordstoffet og hele udtryksmåden, er sætningsbygningen naturligvis mangelfuld, meget vaklende og svævende, stilen er i det hele løs og usammenhængende, fuld af ubehjælpeligheder, mangel på overensstemmelse, følgerigtig forbindelse og ordnet sammenknytning — som endnu i daglig tale især hos udannede. Oldsprogets regler ere opløste uden at ny ere trådte isteden.

Sætningen er almindelig så kort, enkelt og simpel som mulig og forbindelsen så løs som mulig; således findes 31a omtrent tyve sætninger alle stillede sammen med ok, skønt der egentlig krævedes en sammensat form for den noget udviklede tanke. Men selv i den simple sætning mangler ofte den rigtige form, ved udeladelser og brat overgang fra en taleform til en anden. 31a bint thæn sten a hans hals, thæn thær ydropicus ær; 48a tac mangæ fluær, houæthet af them; 1b tac the yrt thær swort hedera hetær, osæn af hennæ (jfr. Harpest. 77 hænnæ oos ær goth for clathæ, smurth sik mæt; 110 hun dughær siuct houæth sothæn grøn i oli oc smurth houæth mæth; 52 stampær man aloe mæth win oc hunugh oc smurth a manz mun, tha helær thæt); 29a om thu wilt, at thec kommær aldre illt tel-i Grekland sikhæ the swa, at en yrt hetær . . . Ofte knyttes en bisætning til en hovedsætning som forsætning til en eftersætning ved hjælp af tha, uden at bisætningen egentlig er forsætning, men enten kun en henførende sætning eller ikke engang det, noget, hvortil findes tilsvarende udtryksmåder i Oldnordisk, s. min oldnord. ordföjn. s. 476. Således 4a maghæn rensær hun ok mikit blothras, tha stæmer hun; 7b hwa sum caldæ sot hauær oc drikær thæt mæth watn, tha bæth-ræs hanum; 12a lat thæt i eet horn oc thæn thær tharf, tha lat thæt i øghæt. Endnu mere løsreven er forbindelsen i 40a oc tha, om thu thørrer thøm i sol oc writher thøm i ædikæ oc læg i

saret, oc thæt helær saar; 42a om thu drickær nætlæ frø oc lat thæt i thijn næsæ oc thæt stæmær bloth. — Hertil hører også de hyppige regellose overgange fra betinget til bydende tale, fra lidende til handlende form, fra ettal til flertal, fra anden til tredje person og omvendt, udeladelse af grundordet eller omsagnet (noget som Molbech ikke har villet lade gælde ved udgaven af Harpestreng, i det han gerne mod håndskriftet indskyder det manglende). 4b tac vervenam oc apium oc æg oc swa plaster (o: gör deraf plaster). 45b thær mæth smør oc wiskæ al baclo den oc røchæn thær af up unde hanum (nemlig „gå“ eller „lad gå“); med Harpest. 42 of man siuthæ hænnæ i ræghn watn oc skæræs sithæn oc kølæs quar en dagh fyrræ æn han drickær hænnæ kan jävnføres her 20b tac satureiam, om tændær wærckæ, haldæ thæt i sin mun swa længæ som han ma: her er han henført til det almindelige grundord og bydeformen, ligesom hist til man. — Vexel af ettal og flertal findes 29a, 51a og flere steder; grundordet kan udelades, især når det er et stedord, der viser hen til eller betegner et foregående begreb: ligesom Harpest. 44 ær manz niuræ hart, læggæ malyrt with, således her 10b drøp thæt i øghæn, tha worthe heel; omvendt kan grundordet betegnes dobbelt, efter den daglige tales slæbende form, ved enten forud at angives ved et stedord eller bagefter at gentages ved et sådant: 25a thæt hiælpær mekæt for alle thessæ søttær thettæ antidotum; 31a Alexander konung han prøuæthæ thæt. En friere hosstilling bruges

også i steden for en forbindelse, hvor det ene ord styrer det andet: 27b tac euuli pullum fult æg, 51a firæ pæningæ væct coper røch.

Herfra ville vi vende os til at betragte de midler, hvorved rigtig forbindelse udtrykkes. Sproget er nu fattigere i denne henseende end oldsproget og det ældste danske sprog, hvor de fuldstændigere forholdsformer frembringe korte og smukke forbindelser, som dobbelt hensynsform, genstandsform med navnemåde, beskrivelsens, artens, delens ejeform. Men her er dog endnu spor af bevidstheden om forholdsformerne, om den løse og ydre forbindelse ved forholdsord end er fremherskende. Endnu forbindes nogle udsagnsord og tillægsord med styrelse uden forholdsord, hvor dette siden ikke kunde undværes, dog ikke så hyppigt her som hos den noget ældre Harpestreng, der har 76 thæt quæmær gamælt folk, 47 dughær siukliuær, 58 blændæs hun ædyk, 51 thæt ær got hostæ, 130 hælsum allæ inulf. I dette håndskrift findes kun udtryk, som ikke ere umulige i det nuværende sprog: 2b worther thek bætræ, 48 offræ thæt præsten, 5b thec thykkær, 54b om thu wilt kvinnæn thæt bætræ, 35b læg mællem laren thæn man steen hauær. Tillægsordene forbindes her med forholdsord: 27a lich weth en hestæ fot, 38a en hand full mæth salt. Endog den simple brug af ejeform erstattes ved omskrivning: 34a kars botnen og botnen a karet, 37b bonnæn a thæn disk, 46a thæt hœuræ øghæ af uluæn. Den ikke styrede (absolute) brug af forholdsformerne er heller ikke videre ud-

strakt end i nuværende Dansk, nemlig kun til betegnelse af vejen, stedet, tiden, måden. 5a thæn wegn thær wærkæn ær tha læg thæt, 30b gak in tel hanum fæmtæ timæ a nattæn, 19a drøp thæt thre dagæ i øræn (= i thre d. og om thre d.), 11b alle tidh, hwær sinnæ, en sinnæ oc annæn sinnæ. Af artens, delens og beskrivelsens ejeform ere kun få levninger: 9a og 47a aldræ bæst, islandsk allra bezt, hvor dog bevidstheden om formen er tabt og aldræ betragtes som biord, ligesom alz, der bruges endog ved udsagnsord: 32a thæt brytær wt alz sten, medens Harpest. 102 har alz hetæst oc alz wataest. Beskrivende ejeform er egentlig alskyns, enskyns (hvor Harpest. almindelig har alkyns, enkyns) = alzskøns (nu: alskens), 47a fæmkøns renælse; jfr. det Thottske håndskrift no. 710: tvennæ handæ køns. Ved siden af 9b thre stopæ gamælt wijn hedder det 7b lijt af hunugh.

Ved tabet af forholdsformerne kan der egentlig ikke være tale om forholdsordenes styrelse. Medens oldsprogets brug temmelig fuldstændigt er bevaret i Skånske lov og ikke lidet i Jyske lov, især i Flensborg. hdskr. (for sakum, uten ethæ, a thingi, mæth loghum, til things osv.), har Harpestreng yderst få levninger deraf og dette håndskrif ingen. Kun findes til med ejeform i mange udtryk, som endnu den dag idag: 2b thel thæs, 43a til alz, 50a til bonz, 31b til hals (= islandsk til hálfs, Egilssaga s. 99 og 135, Reykjavík. udg., gammelsvensk til halfs, Biärköret. 24). — Ellers bruges forholdsordene ligesom i

Islandsk, ofte løst, uden styrelse, altså som biord, hvilket stillingen tilstrækkelig viser, eller i forbindelse med thær dannende forskellige biordsudtryk: thær mæth, thær af, thær fore, thær æftær, thær innæn. 2a gør thær pulver aff, men også uden thær: 36b tac nigellam oc gør aff sma kaker. Denne løsere brug medfører flere egenheder. 1) Ligesom i oldsproget gentages forholdsordene ofte, idet de først stå som biord, siden med en styrelse. 7a ær haret af fallet aff houæthæt, 48b før dæt køt af kommæ aff saret, jfr. Harpest. 79 kombær ut dæt barn ut af quid. 2) De stilles efter styrelsen eller således at noget andet kommer imellem; navnlig i henførende sætninger (som i Nydansk) stilles de allersidst i sætningen 9a lat thøm bloth af løpæ (o: af thøm, men af adskilt fra styrelsen og stillet bagefter). 10a the øghæn thær bloth ær ouer ganget, 20a thær thu tharft with; 29a om thu wilt at thec kommær aldræ ilt tel. 3) De sammensættes egentlig ikke med udsagnsordet, men stilles kun løst sammen dermed, om de end stå umiddelbart foran det: hyggæ um, takæ til, bindæ with, læggæ a, sighæ af (omtale), mærkæ a (lægge mærke til); 2b af sothæt, 8b up taghæn, 35a thæt thær ær a laut oc with bundet, jfr. Harpest. 68 up at kastæ. 4) To forholdsord eller et forholdsord og et biord danne ofte tilsammen ét begreb: up i wæther (i vejret), 10a in i husæt, 50b ofæn at watnæt, 9a ofæn a næsæn, 12a udæn a øghæn. Hertil hører gen, geen, igen, islandsk gegnum, i gegnum, der egentlig er det samme som genum,

i gønum, gømæn, i gømæn, gemen, men det første har betydningen „imod“. I stedet for pa, der findes 31b pa the hetæ stenæ, pa hauenthorn, bruges almindeligt 8a upa eller up a: 21a læg up a tændærnæ, også 7b oppæ, hvilken form Harpest. bruger; i Lucidar. findes op aa, upp aa, oppæ. Det er det islandske uppá, der egentlig er uppi á, og upp á. Ellers bruges blot a eller aa (Harpest. 50) = islandsk á. — Dette håndskrifts yngre alder bevises også af former som mællem, i mællem, isl. milli, millum, í millum, der i Skånske lov hedder i mællin, Harpest. mællæ. — Det gamle utæn, isl. utan, hedder her 19b udæn og 22b uden; det gamle fyrir, firi, Skånske lovs foræ, fore, går her 15b, 32a over til for; det gamle ofna (Skånske lov), Harpestr. ofnæ, er her 8a, 21b ofær; jfr. 31a for ofæn. — Isl. við (viðr), Skånske lovs viðær, Hapestr. with er her 10b, 12b weth, osv.

Mådernes og tidernes brug bliver i Gammeldansk ved formernes tab og den simple sætningsbygning ikke vidtløftig at fremstille. Den forestillende måde bruges kun opfordrende, ønskende og blot antagende (hypothetisk); aldrig anvendes den i bisætningen for alene at betegne det afhængige forhold, noget som i oldsproget er udviklet med finhed, om end ikke med fasthed. Men dette er alt tabt i det ældste bevarede Danske på enkelte levninger nær, og forsvinder her ganske. Her skal kun anføres de vigtigste former for den underordnede sætning, sammenholdte med udtrykket derfor i ældste Dansk, medens oldsprogets udtryksmåde forudsættes som bekendt. — Genstandssæt-

ninger med at have fremsættende måde, ofte uden tilføjelse af et hjælpeord, hvor et sådant nu bruges: 47b thær thu wilt at haret faller af (o: skal falde af), tha smør thæt —, ssted. um thu wilt, at thinæ lockæ waxæ wæl. — Betingelsessætninger betegnes enten ved om (Skånske lovs um), nægtende ved utæn (ligesom i Sk. l.), hos Hapestr. også ved of, af (islandsk ef) ligesom i Jyske lov, eller uden noget betingelsesord, alene ved ordstillingen (som også i Islandsk). 2a om thu gitær æy thettæ tholt, tha tach —, 43b spyr han theraf, tha dør han, jfr. Harpest. 56 utæn man wil warthæ feet; 66 thæt hiælpær øghn, of the smøræs oftæ thær mæth, 66 af man fangær ilt i bryst. Dette af er dog måske det samme ord som forholdsordet af, der ligeledes bruges i overskrifter, ligesom utæn og om bruges både som forholdsord og bindeord. — Tidsætninger betegnes ved thagær, thæghær, taghær (Skånske lov þagær, islandsk þegar), thagær thær (isl. þegar er), 9b tha thær*), ther, tel thæs, til

*) Harpestr. 104 tha ær må ikke forvexles med tha wær eller thagær, som Molbech gör, ligeså lidt som isl. þegar er det samme som þá er. Det er ingen fejlskrift for thær eller thær (Jyske lov 1, 15) der ofte bruges i betydning „når“: her 3b thær thu seer, 37a thær thu gar; men 6b bruges tha thær = dette tha ær (på den tid, da, isl. þá er), hvor thagær ikke vilde passe, da det betegner den øjeblikkeligt indtrædende, enkelte handling, der enten sker én gang for alle, eller handlingen hver gang den indtræder, men ikke tilstanden. — Thagær er egenlig, som isl. þegar, et biord (strax) og bruges som sådant (3b tha gar

thæs at, til at, alt til thæs, før æn, förræ æn, før, førstæ, e først, sithæn, æftær at, mæthæn, e mæthæn. 37a ther thu seer, at thær ær swa ilt, at huthæn refnær syndær oc opnæs oc ormæ ær thær innæ oc ætær kætæt, læg thættæ ther a til thæs ormæn dør, 2b til thæs humskæn minskæs; 31b før æn thu gar at souæ; 12b førstæ thæt giort ær; 15a sithæn thæt hauær standæt een nat, sithæn tac theraf, osv. De samme tidsbindeord bruges i Skånske lov (e mæþæn), undtagen e først, hvilket derimod findes i Gammelsvensk: Söderman. lag. kg. bl. begynd. fyrstæ þer þe i garþ coma. — Følgesætninger udtrykkes ligesom i det ældste sprog ved swa at eller at alene (især efter et påpegende ord). 2b swa at aller thijn likomæ wærmæs, 8a sumæ man hauæ the øghæ, at the ma æy see. Mærkeligt nok synes denne art sætninger et enkelt sted at have krævet den forestillende måde, som der ellers ingen anden grund er til: 35b tho swa at thæt wære quart i huthen (hvor formen er sikker nok). I Skånske lov har swa at ligefrem den fremsættende måde, som 1, 3 og 26; men den forestillende måde findes 4, 9 (efter håndskr. Arn. Magn. 41), og, vel at mærke, ligeledes efter þo swa at (þo swa at allum se før lagbuþit, 2, 14), uagtet þo at, hvilket i Islandsk regelret har den

thæt thægær aff); andre skrivemåder deraf ere: thegær, theghær (Jyske lov), thægær, thigær, Harp. thawær, Rimkrøniken 2976 tagen.

forestillende måde, har tabt denne i Skånske lov. — Årsagssætninger indføres ved for thi at eller thy at (4a), også ved for thi alene: 32a for thi alle the ormæ the fly; i Skånske lov 1, 8 og 3, 22 foræ þy at —; men ligesom der foræ þy bruges i betydningen „derfor“ eller „thi“, som biord, som 4, 10, = isl. fyrir því, således betyder forthi her 10a ikke „fordi“, men „derfor, thi“. — Også for alene bruges som endnu i den lavere tale i betydningen „thi“: 7a for wi hauæ nu talæt; jfr. Harpest. 82 for thæt thær warther (þ: thi det bliver der) i manz bryst ænsæ liim. — Hensigtssætninger betegnes ligesom i Skånske lov (4, 6) ved at alene: 5a om thu hauær løsæ tændær, at the fæstæs; nægtende ved at-æy: 28a göm hanum om three daghæ, at han souær æy om mithdagen. Dog kan hensigten også udtrykkes ved før thæt at, som 28b. — Indrømmende sætninger begynde med tho at (i Brandts Legendesamling 30 og 78 thot, thoc, = Skånske lov 3, 17 þo at, efter håndskr. Arn. Magn. 41: tho at han far hana sithæn) med fremsættende måde, medens isl. þó at fordrer den forestillende måde: 8b tho at thæt ær næstæ wt slaghæt. — Afhængige spørgesætninger udtrykkes ligefrem, som alt i ældste Dansk: 43b swa diupt sar, at thu mat æy fa set, hwar diupt thæt ær; 55a prøuæ qvinnæ, hwat hælder hun hauær søn æller doter. — Om den bydende måde, hvis brug ikke indeholder noget særegent, skal kun bemærkes, at her ligesom i Islandsk og gammel Svensk (s. Rydqvist 1, 93 og 248) kan sættes a t foran, så at sætningen

altså bliver afhængig, hvilket egentlig strider mod bydemådens natur; dog findes noget lignende endog i Græsk (s. Madvig græske ordföjn. § 141, anm. 1). 30b iæk swær thek mæth guth oc guz nafn, at thu gijf mek; jfr. Bonaventuras betrakt. 1, 152 bidher iak thik — at thu gak. — Navnemåden styres, som i Islandsk og ældste Dansk, dels af udsagnsord for at betegne hensigten eller en almindelig bestemmelse af en handling, dels på samme måde föjet til et tillægsord. 8a givæ at ætæ, 3b gar at souæ = 18a ganger sofæ (uden at), ligesom hos Harpestr. gør at —, dughær at — med navnemåde; 20a got at bætæ mæth, 15a grønt at scriuæ mæth; 53a tel rethæ ut at løpæ, ligesom Harpestr. 53 got maghæ at kastæ up; endog ved navneord: 53b smøriælsæ at dræpæ løs mæth. — Genstandsform med navnemåde (accusat. c. infinit.), der bruges både i Skånske lov og i Jyske lov, om end sjældnere, findes her og hos Harpestr. kun i uegenlig forstand, som genstandsform og navnemåde (som i Latin efter jubeo, doceo osv.) ved gøræ og latæ, idet nemlig navneordet alene er det styrede, og navnemåden föjes løsere til: 13a latær man wæl mingere, 15a lat thæt thær i standæ, 41a latæ lockæ voxæ; jfr. Harpest. 61 gør man at souæ, 148 gør børn mykæt at saklæ. — Endelig bruges ligesom i Islandsk og i Skånske lov fa og gitæ med den forbigangne tillægsform eller biform (supinum) isteden for med navnemåde, hvoraf endnu findes levninger i vort nuværende sprog. 2a gitær tholt; 15a gitæ seet, 43b fa seet.

Denne gang tillader pladsen kun tilføjelsen af et par bemærkninger om kendeordets (artiklens) og det henførende stedords brug. — Både det bestemte kendeord, men også det ubestemte, der er af en sildigere oprindelse i alle nordiske sprogarter, få her en så almindelig anvendelse, at det nærmer sig til den nyere sprogform, dog endnu med stor vaklen. Hos Harpestr. er det vedhængte kendeord sjældent, især når ordet styres af et forholdsord (dog findes af *træt*, *ofnæ saret*, *with træt*), i hvilket tilfælde gerne bestemmelsen udelades; i dette håndskrift er brugen deraf meget almindeligere, men ved siden af den ældre, aldeles uden forskel, så at man ser forsøget på at indføre det ny i kamp med det gamle. 2a smør anletæ og samme sted smør anletæt thær mæth, uden forskel; 4b smør thær mæth annæt oc thininger (det ene ord bestemt, det andet ubestemt); 22b om morwenæn oc om quæld. — Det ubestemte kendeord, der mangler i oldsproget og i Skånske lov, men hvoraf dog er spor, ligesom i ældste Svensk (Vest-Göta lag, s. Rydqvist 2, 501) bruges heller ikke hos Harpestr. ved et blot navneord, men kommer et tillægsord foran, kan der anvendes en -et, med den ejendommelige form ent både i det københavnske og stockholmske håndskrift (jfr. *hin hint* = isl. *hinn-hitt*, som *einn-eitt*, Gislason formlære § 107, 4), dog sjælden undtagen i stenbogen, hvor det regelret anvendes. I dette håndskrift anvendes det hyppigt, men med vaklen: 32b giuth thæt up a een steen, 33a tac eet bæltæ af asuæhuth,

men 13a thrithiæ deel, 9b fiærthæ deel ǝ: en 3die del og den 3die del. Den dobbelte betegnelse af bestemtheden, der findes skönt udenfor reglen i Oldnordisk (hit góða skipit) og som er blevet almindelig i Svensk, er der spor af: 54a thæn archæn, ligesom den bestemte form bruges ved annæn og al (ǝ: hel): 44b allen likomæn, 4b alt houæthet, 55b annæn lotæn, 1b i annæt øret; derimod 3a all hetæ (ǝ: al), 5b all een dagh (en hel dag).

Ved det henførende udtryk må mærkes udeladelsen af det henførende ord selv, hvilket er almindeligt lige fra Skånske lov til P. Låle og Rimkrøniken, ligeledes i Gammelsvensk (Rydqvist 2, 509): Skånske lov 1, 13 alt, i køp ær kummit, Jyske lov fort. høfthing, i landet ær, P. Låle no. 31 thæn pungh ær thom, annær manz pæninge ligge udhi. Dette er sjældent hos Harpestr., men overmåde hyppigt i dette håndskrift; kun må det påpegende ord være udhævet, så at det ligesom indeholder det henførende skjult i sig: 43a tac en steen thæn thu wilt, 11a thæn fisk agborre hetær (udeladt som grundord), 5b thæn man, hauær houethwærk æller mister sijt wit, takæ. — Endnu hårdere: 12a for the øghæn tar flytær (enten: „hvoraf tærer flyde“ eller: „som flyde med tærer“ —, i begge tilfælde tillige udeladt et forholdsord); jfr. 12a for the øghæn, thær orm gar i bran; her er vel ikke thær udeladt, men der er en hård korthed, idet der ventedes enten ejeform („i hvis“) eller det står som hensynsform,

hvilken ellers ikke betegnes ved thær. Dog haves en ganske tilsvarende udtryksmåde i Islandsk: Grágás 1, 53 (Finsens udg. efter cod. regius) á sá sök, er hann hefir mál á höndum (o: mod hvem —); jfr. min oldnord. ordföjn. s. 262, 417 og 428.

Efterretninger

om

Aalborg Kathedralskole

i Skoleaaret 1864 – 65

af

Dr. G. Lund,
Skolens Rektor.

I.

Skolen i Almindelighed. Lærerne. Undervisningen.

Da forrige Aars Indbydelsesskrift sluttedes (22 Juni 1864) var Byen endnu besat af Fjenden, og skjönt den fjendlige Besættelse, der med smaa Mellemrum vedvarede til noget ind i det ny Skoleaar (Begyndelsen af November), ikke væsenligt forstyrrede Arbejdets Gang, medførte Krigsforholdene dog adskillige Hindringer og Vanskeligheder. Skolens Afgang- og Hovedexamen afholdtes efter de vedtagne Bestemmelser og paa den i Indbydelsesskriftet angivne Maade*); kun blev den skriftlige Del af Afgangsexamen for Studerende og Realister efter Kirke- og Undervisningsministeriets Bestemmelse afholdt tidligere end sædvanligt, for at kunne tilendebringes inden den første Vaabenhviles Udløb. Til den mundtlige Afgangsexamen havde Undervisningsinspektøren ikke isinde at indfinde sig her, derimod var Prof. Mundt anmeldt som Examenskommisær ved Realafgangsexamen. Da han imidlertid paa Grund af Krigens Gjenudbrud udeblev, maatte den afholdes med

*) Disciplene fra Nörre-Sundby vare udelukkede fra Examen, da Preusserne holdt Samkvemmet spærret indtil d. 21 Juli.

Skolens egne Kræfter og nogen Bistand af sagkyndige Mænd paa Stedet. Størst Afbræk led den gymnastiske Undervisning, idet Exercitsen maatte bortfalde ligesom ogsaa Riffelskydningsøvelserne, da alle Geværer og Rifler vare bortsendte fra Marts til Aarets Slutning, og Svømmeøvelserne kunde kun foretages paa en ufuldstændig Maade af Mangel paa Svømmeblaade og øvrige Fornødenheder. Desuden bleve to af Skolens Lærere, Adjunkterne Dahlenborg og Assens indkaldte til at gjøre Krigstjeneste d. 1 Juli; men det lykkedes dem dog at vende tilbage til Skolen, den sidste saa snart, at han kunde deltage i den mundlige Examen, den første efter Sommerferiens Forløb. I Lærerpersonalet er ellers ikke foregaaet nogen Forandring, undtagen at de tidligere Gymnastikassistenter, Overkommandersergeant Silkeborg og Sergeant Vøxlev, da 11te Regiment (Bataillon) atter henlagdes til Aalborg, fra Nyaar 1865 igjen overtog deres Bestilling her ved Skolen. — Den under 8 Januar 1864 konstituerede Lærer, Cand. philol. R. A. E. Ankjær beskikkedes allernaadigst til Adjunkt d. 21 Juli s. A.

Da den i Skolernes hele Indretning væsenlig indgribende Forandring, der alt længe var ventet, blev iværksat ved Bekjendtgjørelsen af 30 November 1864, meddeles denne her fuldstændig til alle vedkommandes Efterretning.

Paa Ministeriets derom nedlagte allerunderdanigste Forestilling har det behaget Hans Majestæt Kongen under 25de d. M. allernaadigst at approbere følgende Forandringer og nærmere Bestemmelser ved den Kongelige Reso-

lution af 6te Mai 1850 — bekendtgjort under 13de næst-
 efter — angaaende en Undervisningsplan og Examensbe-
 stemmelser for de lærde Skoler i Danmark, samt ved den
 Kongelige Resolution af samme Dato — ligeledes bekendt-
 gjort under 13de Mai 1850 — om Ophævelsen af Examen
 artium m. v., nemlig:

1. Alderen for at optages i de lærde Skolers første eller nederste Klasse bestemmes herefter til det fyldte 9de Aar. For at optages i en højere Klasse, uden at have gennemgaaet de lavere i samme Skole, udkræves, at Alderen ikke er under den, med hvilken Disciplen kunde være indtraadt i den vedkommende Klasse, dersom han med det fyldte 9de Aar havde begyndt i Skolens nederste Klasse. Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet bemyndiges til, hvor Omstændighederne tale derfor, at bevilge Undtagelse fra denne Aldersbestemmelse, for saa vidt den paagjældende ikke mangler over ét Aar i Lavalderen.
2. Den hidtilværende 1ste Afdeling af Afgangsexamen ved Skolerne og af Adgangsexamen ved Universitetet ophører. Examinationen ved næstøverste (6te) Klasses Aars- og Hovedexamen i de til denne Afdeling hidtil henlagte 4 Fag: Geografi, Naturhistorie, Tysk og Fransk, betragtes ene som en Bestanddel af 6te Klasses Examen uden at sættes i nogen Forbindelse med eller have nogen Indflydelse paa Afgangsexamen ved Udgangen af 7de Klasse. Disciplenes Opflytning i øverste (7de) Klasse bestemmes, som hidtil, efter Skolens Dom om deres hele Udvikling og Modenhed, som den ved Examen i alle Fag og ellers har lagt sig for Dagen. Dog maa ingen Discipel opflyttes i øverste Klasse med mindre han ved Hovedexamen i næstøverste Klasse i de nævnte 4 Fag samt i Religion har opnaaet Karakterer, som efter den gjældende Beregningsmaade have en Talværdi af mindst 4 Godt og 1 Temmeliggodt.*) Den Discipel,

*) For de Disciple, der henhøre til en anden Trosbekjendelse, f. Ex. den mosaiske, har Ministeriet paa Forespørgsel erklæret i Skrivelse af 19 Maj d. A., at de for de 4 Fag, hvori de examineres, mindst skulle opnaa en Gjennemsnitsværdi af 3 Godt og 1 Temmeliggodt eller 16 Points.

som efter at have tilbragt 2 Aar i næstøverste Klasse ikke befindes moden til Opflyttelse i øverste Klasse, maa ikke længer forblive i Klassen som studerende Discipel, med mindre Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet efter Skolens Indstilling paa Grund af særegne Omstændigheder, som langvarig Sygdomshindring eller deslige, dertil giver Tilladelse.

3. For saa vidt de, der efter Privatundervisning ville indstille sig til Adgangsexamen ved Universitetet, ikke som Disciple i en offentlig eller privat lærd Skole med Dimissionsret have ved Examen i de nys ovenfor ommeldte 5 Fag opnaaet den for Oprykningen i øverste Klasse foreskrevne Karakterværdi, maa disse ved en offentlig lærd Skole eller ved Universitetet forud underkaste sig, enten i en tidligere eller i samme Examenstermin, en præliminær Prøve i disse Fag og deri bestaa mindst med samme Karakterværdi. Til denne Prøve, som Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet bemyndiges til nærmere at anordne*) i Analogi med den hidtil afholdte 1ste Del af Adgangsexamen for Privatdimittender, maa ingen indstille sig, før end han har fyldt 15 Aar, med mindre der paa Grund af særdeles Omstændigheder dertil er givet Tilladelse af bemeldte Ministerium.
4. Den tyske Stil bortfalder som Gjenstand for Examen.
5. Undervisning i Religion, som særskilt Fag, kan efter Indstilling fra den vedkommende Skoles Rektor med Kirke- og Undervisningsministeriets Billigelse ophøre med Udgangen af 6te Klasse, saaledes at da i 7de Klasse beholdes Læsning af det ny Testament i Grundsproget, forenet med Forklaring og Udvikling i religiøs Retning. Men hverken heri eller i Religion som Fag, for saa vidt dette er bibeholdt til Skolekursets Slutning, aflægges Prøve ved Afgangsexamen.
6. Det tillades, at Latinundervisningen ved de Skoler, hvor det ønskes, maa, med dertil af vedkommende

*) Dette er sket i Bekjendtgjørelsen af 15 April 1865, hvori dog kun omhandles Præliminærprøven ved Universitetet. Men paa Forespørgsel har Ministeriet i Skrivelse af 10 Mai d. A. erklæret, at den ogsaa kan afholdes ved Skolerne,

- Rektor erhvervet Samtykke fra Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet, begynde i 2den (næstnederste) Klasse med et foreløbigt Antal af 5 Timer ugenlig eller med et større Antal (9 à 10) Timer, mod at i sidste Fald Begyndelsen af Fransk udsættes til 3die Klasse med omtrent det Timetal, som Faget efter den nugældende Plan har i 2den Klasse.
7. I 7de Klasse fortsættes Undervisningen i Fransk, uden at dog Sproget bliver Gjenstand for Afgangsexamen. Fremdeles tilbydes der i samme Klasse de Disciple, som attraa det, et Par Timers ugenlig Undervisning i Engelsk.
8. Afgangsexamen ved Udgangen af Skolen og Adgangs-examen ved Universitetet, til hvilke Examinere ingen maa indstille sig, før end han har fyldt 17 Aar, med mindre dertil er givet Tilladelse af Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet, afholdes i følgende Fag: Dansk, Latin, skriftlig og mundlig, Græsk, Hebraisk, Historie, Arithmetik, Geometri og Naturlære, i Henseende til Fordringerne i de enkelte Fag med følgende Forandringer og nærmere Bestemmelser ved de nu gjældende Forskrifter:
- a. I Modersmaalet forelægges 2 Opgaver til Bearbejdelse, en frit valgt, som hidtil, en anden, hentet fra Omraadet af en i Skolen gennemgaaet og meddelt Kundskab.
 - b. Ved Udarbejdelsen af den latinske Stil tillades det at benytte en dansk-latinsk Ordbog.
 - c. I Matematik udgaar, af det ved Kongelig Resolution af 6te November 1858 — Bekjendtgjørelse af 8de s. M. — Post 4 II Nr. 3 foreskrevne Pensum i Geometri, den sfæriske Trigonometris Grundformler, isteden for hvilke der meddeles saadanne almindelige Sætninger om Cirkler paa en Kugle, som ere nødvendige til at forstaa de sfæriske Stedbestemmelser i Astronomien. Fremdeles bortfalde ved Afgangsexamens skriftlige Prøve de ved samme Kongelige Resolution bestemte 2 Hovedopgaver, hvorimod i deres Sted forelægges i hver af Fagets 2 Hovedafdelinger en eller flere

Opgaver, hvorved det alene skal komme an paa Sikkerhed i at udføre en saadan Beregning eller gjengive et saadant Bevis, som maa forudsættes at være indøvet ved Undervisningen.

- b. Hovedkarakteren ved Afgangsexamen ved Skolerne og Adgangsexamen ved Universitetet bestemmes efter Specialkarakterernes sammenlagte Talværdi indtil videre saaledes:

Til første Karakter med Udmærkelse fordres			
	i det mindste en Talværdi af	61	
— første Karakter	—	—	49
— anden Karakter	—	—	26
— tredje Karakter	—	—	20

Med Specialkarakterer af en mindre Talværdi end den sidst nævnte antages den vedkommende ikke at have bestaaet Examen.

9. Ingen, der gaar ud af enten en offentlig eller privat lærd Skole uden at være opflyttet i øverste (7de) Klasse eller erklæret for moden til Opflyttelse deri, kan indstille sig til Adgangsexamen ved Universitetet før end to hele Aar efter hans Udgang af Skolen, med mindre Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet i oplyste særlige Omstændigheder finder Grund til at give Tilladelse dertil.
10. Foranstaaende Bestemmelser træde i Kraft ved den Afgangsexamen, som bliver at afholde i Aaret 1865, dog saaledes, at de hidtil gjældende Bestemmelser om Examinationen i Religion ved 2den Del af Afgangsexamen og om Hovedkarakterernes Uddragning af de 13 ved begge Afgangsexamens forhenværende Afdelinger givne Specialkarakterer endnu blive at anvende paa de Disciple, der i Skolerne nu ere oprykkede i 7de Klasse og saaledes have bestaaet 1ste Del af Afgangsexamen, og paa de Privatister, som allerede nu have bestaaet den 1ste Del af Adgangsexamen ved Universitetet eller Afgangsexamens 1ste Del ved en lærd Skole uden at have taget samme Examens 2den Del.

Det er derhos allernaadigst paalagt Ministeriet at bringe under Forhandling med Universitetet og ved-

komvende Skoler,*) hvor vidt det kan anses tilraadeligt, at Afgangsexamen, som nu saavel ved de offentlige lærde Skoler i Kongeriget som ved de Privatskoler, der have erholdt Bemyndigelse dertil, afholdes ved Skolerne selv, henlægges under den for Afgangsexamen ved Universitetet anordnede Examenskommission af Universitetslærere og Skolemænd, samt derefter at indkomme med allerunderdanigst Forestilling herom og om en nærmere Anordning af bemeldte Examenskommissions Sammensætning saaledes, at Privatskolernes Interesse i denne kan blive repræsenteret ved Til kaldelse af Skolemænd, henhørende til deres Lærerpersonele, naar disse findes villige til at overtage det hermed forbundne Hverv.

Den nærmere Gjennemførelse af denne Bekjendtgjørelse her i Skolen med Hensyn til de Punkter der først skulle afgjøres efter Indstilling af Rektor, navnlig om Religionsundervisningen i 7de Klasse, om Latinundervisningens Begyndelse i 3die eller 2den Klasse, bliver der først Spørgsmaal om ved det følgende Skoleaars Begyndelse, ligsom det endnu er uafgjort, om Afgangsexamen herefter skal afholdes ved Universitetet eller i Skolen selv, i Henhold til følgende Cirkulærer af 12 Decbr. 1864 og 20 Maj 1865.

Ved at tilstille Hr. Rektoren et Antal af 15 Expl. af den under 30te f. M. udfærdigede Bekjendtgjørelse an-gaaende nogle Forandringer og nærmere Bestemmelser ved Bekjendtgjørelsen af 13de Mai 1850 om en Undervisningsplan og Examensbestemmelser for de lærde Skoler og Bekjendtgjørelse af s. D. om Ophævelsen af Examen artium m. v., skal Ministeriet tjenstlig tilføje følgende:

*) Denne Forhandling er sat i Gang ved Ministeriets Skrivelse af 6te Maj d. A., hvormed fulgte en Udvalgsbetænkning fra Universitetet af 21 Februar, hvori Forandringen tilraades. I den Betænkning, jeg paa Aalborg Kathedralskoles Vegne har afgivet d. 24 Maj, fraraades Examens Henlæggelse til Universitetet.

ad Post 2. For saa vidt angaar Prøven i Geografi og Naturhistorie ved næstøverste (6te) Klasses Aars- og Hovedexamen, forbeholder Ministeriet sig at meddele en nærmere Bestemmelse om Omfanget af det Pensum, hvori der, i Forhold til hvad der i Klassen maa være repeteret af begge Fag, bliver at examinere. Det samme gjælder om Prøven i Religion, jvfr. Bekjendtgjørelsens Post 5.

ad Post 4. Som Følge af, at den tyske Stil op- hører som Gjenstand for Examen, bortfalder den dertil hørende specielle Øvelse ved Undervisningen, hvorimod de til Indøvelse af Sprogets Syntax fornødne mundlige og lette, korte skriftlige Øvelser vedblive. Fremdeles medfører denne Forandring, at Timetallet i Tysk i 2den Klasse bliver at indskrænke.

ad Post 5 og 6. I Forbindelse med Indsendelsen af Skolens Fag- og Timefordelingstabel for Skoleaaret 1865—66 imødeser Ministeriet for Aalborg Kathedralskole Deres nærmere Meddelelse om, hvilket af de i disse Poster ommeldte Alternativer Skolen giver Fortrinet, og forventer i Overensstemmelse dermed det fornødne Forslag for Undervisningen i de paagjældende Fag, Religion og Latin samt mulig Fransk, fremsat ved Lektionsplanens Affattelse.

ad Post 7. Paa samme Maade ønsker Ministeriet sig med Forslaget til Lektionsplanen for 1865—66 Deres Forslag om Indretningen ved Aalborg Kathedralskole af den Undervisning i Engelsk, som for Fremtiden vil være at tilbyde Disciplene i 7de Klasse.

Angaaende det i Bekjendtgjørelsens Slutning omtalte Spørgsmaal om Afgangsexamens Henlæggelse under Examenskommissionen for Universitetets Adgangsexamen vil Hr. Rektoren senere af Ministeriet modtage Opfordring til at ytre Dem.

I Overensstemmelse med det ved Ministeriets Cirku- lærskrivelse af 12te December f. A. tagne Forbehold om en nærmere Bestemmelse af det Pensum, hvori der ved 6te Klasses Hovedexamen skal examineres i de Fag, der ere bortfaldne som Prøvningsgjenstande ved Afgangsexamen, og i Anledning af flere til Ministeriet fra forskellige Rek-

torer og Skolebestyrere indkomne Forespørgsler om Punkter, vedkommende Bekjendtgjørelsen af 30te November f. A., undlader Ministeriet ikke hermed at meddele følgende til Efterretning og Iagttagelse ved Gjennemførelsen af Bekjendtgjørelsen.

1. I Tysk, Fransk, Naturhistorie og Geografi bliver der, efter de ved Bekjendtgjørelse 30te November 1864 Nr. 2 indtraadte Forandringer ved 6te Klases Hovedexamen, i det hele at examinere i samme Omfang som tidligere ved 1ste Del af Afgangsexamen, kun at Stilen i Tysk bortfalder. I Religion prøves Disciplene i kristelig Tros- og Sædelære samt i hele Bibelhistorien.

Naar Ministeriet saaledes har anset det for rigtigst at opgive den oprindelige Tanke om en Deling af Repetitionen og Afslutningen af Geografi og Naturhistorie imellem 5te og 6te Klasse, skal man dog bemærke, at det herved ikke udelukkes, at Læreren, efter Overlæg med Rektor og med dennes og Undervisningsinspektørens Vidende, under Betragtningen af hvad der er det vigtige og væsentlige, kan lade enkelt tidligere medtaget Detail fremtræde noget mindre under den sidste Repetition, og at det navnlig maa anses ønskeligt, at Undervisningen i det enkelte fremmes saaledes i de lavere Klasser, indtil og med 5te Klasse, at ikke den almindelige Repetition i 6te Klasse bliver formeget besværliggjort ved Tilegnelse af nyt Stof.

Med Hensyn til en derom særlig af en Rektor gjort Forespørgsel tilløjer Ministeriet, at der i Tysk bliver som hidtil at prøve i et prosaisk og et poetisk Stykke af ikke læste Forfattere, ligesom i Fransk Examinationen i en ikke læst prosaisk Forfatter ved Siden af et Stykke af det i Klassen læste maa vedblive.

2. Undervisningen i Fransk i 7de Klasse vil i Skoleaaret 1865—1866 kun være at fortsætte med det yngre Hold Disciple, men bortfalder for det ældre Hold, der nu i et Aar ikke har fortsat Øvelsen i dette Fag.

3. De Timer i Engelsk, som efter Bekjendtgjorelsens Nr. 7 skulle tilbydes Disciplene i 7de Klasse, bör i Reglen tages af de regelmæssige 36 ugentlige Skoletimer. For saa vidt Rektor ikke tror, at dette kan ske, bliver Forslag om Undtagelse fra Reglen særlig at gjøre ved Indsendelsen til Ministeriet af Skolens aarlige Fag- og Timefordelings-tabel. Med Hensyn til Spørgsmaalet, om der skal gives 2 Timer i Engelsk for hvert Hold i 7de Klasse, antager Ministeriet, at det i de 3 første Maaneder af Skoleaaret, maaske indtil Juleferien, saa længe det Almindeligste af Udtalen og Formlæren indøves, kan være nødvendigt, at en Deling af Klassen finder Sted, men at efter denne Tid de to Hold Discipline i Forening maa kunne deltage i Læse- og Oversættelsesøvelserne.
4. Med Hensyn til den ved Bekjendtgjorelse af 30te November 1864 givne forandrede Bestemmelse om Lavalderen for Optagelse i Skolerne give forskjellige Forespørgsler Ministeriet Anledning til at bemærke, at Ministeriet ved at udvirke denne Bestemmelse ingenlunde har haft til Hensigt at bringe det dertil, at Disciplene i Reglen forlade Skolen med det fyldte 17de Aar, eller forudsat, at Klassernes Discipline herefter i Gjennemsnit ville være et Aar eller næsten et Aar yngre, og at der ved Undervisningen skal tages et væsenlig Hensyn hertil som en bestemmende Forudsætning, men at Ministeriet alene har andraget paa Forandringen, fordi de mange af Rektorerne anbefalede Ansøgninger om Aldersdispensation maatte overtøye Ministeriet om, at ikke saa Drenge kunne følge med det bestemte og opstillede Lærekursus i en noget yngre Alder end den, der for var lovbestemt, og fordi det overhovedet vilde give Forældre og Rektorer en friere Raadighed i Bedømmelsen af, hvad Drengen kunde modtage og lære. Ministeriet maa derfor fastholde, at det alvorlig bør paases, at Disciplene ved Optagelsen i nederste Klasse og Opflytning til højere Klasser fuldkommen tilfredsstill

de foreskrevne Betingelser med Hensyn til Kundskaber og Færdigheder, og indskærpe Rektorer og Lærere i dette Punkt ikke at give efter for ubillige og uberettigede Ønsker.

5. Istedes for den tidligere Indberetning om, hvilke Disciple der indstillede sig til Afgangsexamens første Del, bliver fremtidig at indsende en Indberetning om Antallet af 6te Klasses Disciple. Indberetningen om, hvilke af 7de Klasses Disciple der indstille sig til Afgangsexamen skal fremtidig indeholde Opgivelse af hver enkelt Discipels fulde Navn, Fødselsdag samt Angivelse af det Antal Points, han har opnaaet i de 5 Fag, som afsluttes i 6te Klasse.

Ligeledes meddeles her Bekjendtgjørelsen af 9de Marts 1865.

Paa Ministeriets derom nedlagte allerunderdanigste Forestilling har det behaget Hans Majestæt Kongen under 1ste d. M. allernaadigst at bifalde, at Bestemmelserne om Skolebetalingen og om Fripladsers Bortgivelse samt Pengestipendiens Uddeling ved de lærde Skoler i Danmark maa forandres saaledes:

1. De ved Kongelig Resolution af 13de April 1859 — Bekjendtgjørelse af 4de Mai næstefter — fastsatte Skolepenge forhøjes, derunder indbefattet Lyse- og Brændepenge, ved Metropolitanskolen til 72 Rd. aarlig, og, naar flere Brødre søge Skolen til 60 Rd. og 40 Rd., henholdsvis for 2den og 3die Broder, ved de andre lærde Skoler til 50 Rd. og, under samme Forudsætning, til 40 Rd. og 30 Rd., henholdsvis for 2den og 3die Broder.

Ved Rønne højere Realskole bliver under Skolebetalingen at indbefatte de hidtil bestemte Lyse- og Brændepenge, saaledes at Skolepengene blive 31 Rd. aarlig, og, naar flere Brødre søge Skolen, for 2den Broder 23 Rd. og for 3die Broder 17 Rd. aarlig.

2. Det Antal Fripladser, som i Henhold til allerhøjeste Resolution af 18de Oktober 1849 — Be-

kjendtgjørelse af 29de s. M. — kan tildeles Disciple i de lærde Skoler, nedsættes ved Metropolitanskolen til 5 Procent og ved de andre Skoler (Rønne højere Realskole, der tillige giver lærd Undervisning, ikke medregnet) til en Sjattedel af det ved hvert Skoleaars Begyndelse i de enkelte Skoler værende Discipeltal.

3. Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet be- myndiges allernaadigst til at uddele de til de lærde Skolers Disciple henlagte Pengestipendier ogsaa til Disciple, som ikke have fri Skolegang.

Foranstaaende Bestemmelser træde i Kraft fra 23 August 1865 at regne, dog saaledrs at de Disciple, der allerede ere Gratister, beholde fri Skolegang, for saa vidt de opfylde Betingelserne for at bevare Beneficiet, og at som Følge deraf den ovenfor givne Bestemmelse om Indskrækning af Fripladserne først fuldstændig kommer til Anvendelse, naar det dertil fornødne Antal af de allerede bortgivne Fripladser ved de enkelte Skoler ere blevne ledige.

Særligt vedkommende denne Skole har der angaaende Undervisningens Fordeling, fornemmelig angaaende Realundervisningen været ført saadanne Forhandlinger, som jeg anser det for tjenligt at bringe til almindelig Kundskab for den Kreds af Læsere, som dette Indbydelsesskrift kommer tilhænde. Ved det af mig d. 22 Juli f. A. indgivne Forslag til Fag- og Timefordelingen i Skoleaaret 1864—65 havde jeg tilladt mig at henlede Ministeriets Opmærksomhed paa de lidet talrigt besatte Realklasser og navnlig henstillet, om ikke 3die Realklasse, der foreløbig bestod af ikkun 3 Disciple, burde forbindes med 3die stud. Klasse undtagen i Latintimerne, i hvilke der da maatte gives

Realisterne særskilt Undervisning i Engelsk, Regning, Tegning osv. Efter at have vist, hvor kostbare de lidet besøgte Realklasser ere for Skolekassen i Sammenligning med de studerende, og hvor mange Gange mere en Realist saaledes koster Skolen at undervise end en studerende Discipel*), tilføjede jeg omtrent følgende Bemærkninger: „I Anledning af dette Forslag, der fremkaldes ved nederste Realklasses Hensygnen, anser jeg det for nødvendigt at fremføre nogle Betragtninger, som jeg bestandig mere og mere i det Aar, jeg har bestyret denne Skole, har følt Trang til at gjøre det høje Ministerium bekendt med. Det viser sig utvivlsomt, at dette kostbare Apparat med 3 særskilte Realklasser her ikke svarer til sin Bestemmelse, væsentlig fordi denne Undervisning benyttes saa lidet af Befolkningen, medens Skolen ellers kan glæde sig ved en talrig Frekvens. Hvad enten Grunden dertil er, at Realafgangsexamen af den højere Grad ikke aabner Adgang til væsentlige Fordele eller fordi den er besværligere og langsommere at naa end almindelig Forberedelsesexamen, der for de fleste paagjældende er tilstrækkelig, eller fordi den i Thisted oprettede Realskole drager det vestlige Oplands Ungdom til sig, er det et Faktum, at her næsten aldrig indmeldes ny Disciple som Realister, men at Realklasserne mest bestaa af de fra de andre Klasser

*) Her i Skolen er Forholdet mellem Realister og studerende omtrent 1 af 10 (15 af 152 Disciple); optages 3 Klasser af Realister og 7 af studerende, vil altsaa omtrent $\frac{1}{10}$ af Disciplene koste Skolen $\frac{2}{10}$ af Undervisningen, Lokale, Brændsel osv., eller hver Realdiscipel koste omtrent 4 Gange saa meget som en studerende.

overgaaende Disciple, der vise Ulyst eller Mangel paa Evne til at studere. Derved frembringes i Almindelighed i disse Klasser Samlinger af Disciple, der for største Delen forlade Skolen uden at fuldende Realundervisningen, gjerne ved Konfirmationen. (Iaar er saaledes efterhaanden af 4de Realklasses 6 Disciple de 2 udtraadte og af 3die Realklasses 7 Disciple de 4.) Da jeg strax ved min Embedstiltraedelse saa disse mislige Forhold og tillige bragte i Erfaring, at den Forestilling — vistnok med Urette — var almindelig udbredt, at Skolen betragter og behandler Realklasserne som noget underordnet, har jeg stræbt ved alle mulige Midler, ogsaa ved selv at overtage Undervisningstimer i øverste Realklasse, at fjerne denne Forestilling og vise, at disse Disciple stilles ganske lige med de studerende; men hvor vidt der er eller vil blive udrettet noget herved tør jeg ikke sige. Mulig kan ogsaa det sidste Aars ugunstige Forhold især for næringsdrivende og mindre bemidlede have bidraget til at svække Realklasserne, idet mangen opvoxende Dreng i Hjemmet har maattet erstatte den manglende Arbejdskraft.“

Dette Forslag blev approberet d. 30 August, saa at 3die Realklasse iaar kun har haft 9 særskilte ugenlige Timer (de studerendes Latintimer), men i øvrigt læst med 3die studerende Klasse, undtagen i Historie, hvori ligeledes særskilte Timer gaves. Hvorledes Forholdet vil stille sig i det kommende Skoleaar, kan endnu ikke vides; men saa meget kan med Sandsynlighed forudses, at Ministeriet vil anse det for urigtigt vedblivende at holde 3 særskilte Realklasser i Gang, hvis denne Imødekommen af en for-

mentlig Trang og Opofrelse fra Skolens Side ikke benyttes og paaskjønnes i højere Grad end hidtil er sket, saa meget mere som al mulig Besparelse i denne Retning yderligere er indskærpet i følgende ministerielle Skrivelse af 31 Januar 1865.

Med Hensyn til at det lærde Skolevæsen i de senere Aar har haft en betydelig Underbalance, og at dette, under lave Kornpriser, kan forudses at ville gjentage sig i den nærmeste Fremtid, har det af den nu samlede Rigsdags Folkething nedsatte Finansudvalg, som Middel til en Udgiftsbesparelse henledet Opmærksomheden paa, at der i adskillige af de mindre stærkt besøgte Skoler findes etaarige Klasser, saavel Latinklasser som Realklasser, med et saa lavt Antal Disciple, at det maa anses for at fortjene Overvejelse, om man ikke burde forene 2 saadanne ved Siden af hinanden liggende Klasser, snart til en hel toaarig Klasse, snart til en Klasse, i hvilken Eleverne visse Timer undervises i Fællesskab, medens de i andre adskille sig i 2 Afdelinger. Ministeriet maa med Finansudvalget erkjende, baade at i dette Øjeblik enhver Besparelse er nødvendig, der blot nogenlunde lader sig forene med Undervisningens Krav, og at den af Udvalget udtalte Tankø fortjener at tages under alvorlig Overvejelse. Ministeriet skal derfor, idet man skulde være tilbøjelig til at antage, at navnlig den sidste Del af det af Udvalget antydede med mindst Vanskelighed maatte, under den af Udvalget udtrykkelig tilføjede Forudsætning, kunne lade sig gennemføre i de nederste Klasser og i saadanne Fag som Regning, Tegning, Skrivning, tjenstligst anmode Hr. Rektoren om i Forening med Deres Medlærere at drøfte Spørgsmaalet for Aalborg Kathedralskoles Vedkommende og derefter meddele Ministeriet Resultatet heraf tilligemed et nærmere Forslag om de Forandringer, der i den paapegede Retning antages at kunne foretages og om Tidspunktet, fra hvilket disse da kunne indtræde.

Da det dernæst efter Skoleaarets Begyndelse viste sig, at 2den Klasse blev saa talrig (30 eller 31 Disciple), at

den af flere Grunde, men især formedelst Lokalernes Beskaffenhed, af hvilke intet her er tilstrækkelig stort til saa talrig en Klasse, maatte ønskes delt i to sideordnede Afdelinger, billigede Ministeriet et derom indgivet Forslag, hvorefter Klassen siden 1 Oktober f. A. har været delt i A og B med fuldstændig adskilt Undervisning, men med lige Timetal og samme Lærer i alle Fag (undtagen Historie og Regning).

Derefter har Fag- og Timefordelingen været følgende:

Rektor Dr. phil. Lund har haft Latin og Græsk i
7de Klasse, Fransk i 5te Realklasse, i alt 18 Timer.

Overlærer Schmith: Hebraisk i 7de Kl.

A og B, Historie i 7de, 6te, 5te, 3die,

2den Kl. A, 5te Realkl. og 3die Realkl.;

Geografi i 6te, 5te og 4de Kl. 28 —

Overlærer Dr. phil. Forchhammer: La-

tin i 3die Kl., Græsk i 6te og 5te Kl.,

Historie i 4de Kl. og 4de Realkl. . . . 23 —

Adjunkt Juel: Naturhistorie i hele Sko-

len, Geografi i 3die Kl. og Fransk i

4de Realkl. 23 —

Adjunkt Ovesen: Matematik i 7de Kl.

B og 5te Kl., Regning i 3die Realkl.,

2den Kl. B og 1ste Kl.; Historie i

2den Kl. B og 1ste Kl. 23 —

Adjunkt Münster: Engelsk i 5te Realkl.

og 4de Realkl.; Fransk i 6te, 4de og

3die Kl.; Geografi i 2den Kl. A og B 23 —

Adjunkt Malmstrøm: Matematik i 6te

Kl., 5te Realkl., 4de Realkl. og 3die Kl.; Religion i 4de Realkl. og 3die Kl.	26	Timer.
Adjunkt Dahlenborg: Latin i 5te Kl.; Græsk i 4de Kl.; Fransk i 7de, 5te og 2den Kl. A og B	27	—
Adjunkt Wulff: Latin i 6te Kl., Dansk i 7de, 2den Kl. A og B og 1ste Kl. .	27	—
Adjunkt Winde: Naturlære i 7de Kl. A og B og 5te Realkl., Matematik i 7de Kl. A og 4de Kl., Regning i 2den Kl. A; Geometr. Tegning i 5te Realkl. og 4de Realkl.	24	—
Adjunkt Assens: Religion i 7de, 6te, 5te, 4de, 2den Kl. A og B og 1ste Kl.; Tysk i 7de, 6te, 4de, 3die Kl. og 3die Realkl.; Geografi i 5te Realkl. og 4de Realkl.	28	—
Adjunkt Henningsen: Latin i 4de Kl., Dansk i 5te Kl., 5te Realkl., 4de Kl. og 3die Kl.; Tysk i 5te Realkl. og 4de Realkl.; Geografi i 1ste Kl. . . .	29	—
Adjunkt Ankjær: Tysk i 5te Kl., 2den Kl. A og B og 1ste Kl.; Engelsk i 3die Realkl.; Dansk i 6te Kl. og 4de Realkl.	27	—
Timelærer Fischbek: Skrivning og Tegning i hele Skolen	28	—
Timelærer Pianist Nathan: Sang i hele Skolen	6	—

Timelærer, afg. Premier-Lieutenant, Adjunkt
 Malmstrøm, med Overkommander-
 sergeant Silkeborg og Sergeant
 Voxlev som Assistenten (hver 4 Ti-
 mer) Gymnastik og Svømning med
 hele Skolen og Riffelskydning med
 7de Kl. 8 Timer.

Det hvert Fag tillagte Antal Timer ses af neden-
 staaende Tabel, hvor A og B betegne en toaarig Klasses
 Afdelinger (ved 2den Kl. dog to sideordnede etaarige Klas-
 ser), og R de særskilte Realklasser.

	VII		VI	V	VR		IV	IV R	III (R)	II		I	Sum
	A	B			A	B				A	B		
Dansk	3		2	3	3		2	3	3	5	5	6	35
Tysk	1		3	2	3		2	4	3	5	5	6	35
Fransk	1		3	2	3		3	3	3	5	5		28
Engelsk					4			4	4				12
Latin	9		8	9			8		9				43
Græsk	1	4	1	5	5		5						21
Religion	2		2	2			2	2	2	2	2	2	18
Historie	1	3		2	2		2	2	2	2	3	3	27
Geografi				2	2		2	2	2	2	3	3	21
Naturhistorie				2	2		2	2	2	2	2	2	18
Naturlære	4	3			1	2	1						11
Arithmetik	2		2	2	2		2	2	4				18
Regning					2		2	2		2	3	3	16
Geometri	2		2	2	3		2	3					16
Tegning					2		2	2	1	1	2	2	12
Skrivning					2		1	2	2	1	3	3	18
Sang		1		2	2		2	2	2	2	2	1	6
Gymnastik		2		2	2		2	2	2	2	2	2	8
Hebraisk	2	3											5
I alt	38	37	37	37	37	37	37	37	37	37	37	35	368

I Gymnastik have Disciplene været inddelte i 4 Hold:
 1) 7de Kl., der er øvet i Exercits og Hugning, i Sommer-
 maanederne tillige i Riffelskydning og Svømning, 2) 6te,

5te Kl. og 5te Realkl. i Gymnastik, Exercits og Svømning, 3) 4de, 3die Kl., 4de Realkl. og 3die Realkl. i Gymnastik og Svømning, 4) 2den og 1ste Kl. i Gymnastik og Svømning. Denne Undervisning inspiceredes iaar d. 24 Maj af Gymnastikdirektøren, Generalmajor la Cour.

I Sang har Undervisningen været fordelt saaledes, at 1) 7de, 6te, 5te Kl. og 5te Realkl. have haft 1 ugenlig Time, 4de Kl. og 4de Realkl. 1 Time, 3die Kl. og 3die Realkl. 1 Time, 2den Kl. 1 Time, 1ste Kl. 1 Time. Til fælles Sang for alle undtagen Begynderne (1ste Kl.) har været bestemt 1 Time om Ugen.

III.

Disciplene. Afgangsprøverne.

Af de 136 Disciple, som Skolen talte ved Udgivelsen af forrige Aars Indbydelsesskrift, udmeldtes før og efter Examen 8, nemlig N. K. Spur af 5te Kl. (for at overføres til Fredriksborg lærde Skole), N. D. Syndergaard af 4de Realkl. (for at lære et Haandværk), M. K. Undall af 4de Realkl. (til Landvæsenet), B. O. Madsen af 3die Realkl. (til Handelen), J. A. R. Undall, C. J. Lundbye af 2den Kl. (til Privatundervisning), F. V. Hasselbalch og I. H. Baumgarten af 1ste Kl. — Efter fuldendt Afgangsexamen dimitteredes 8 Studenter og 2 Realister, saa at der ved det ny Skoleaars Begyndelse fandtes 118 ældre Disciple. Der optoges til samme Tid 27 ny, saa at Disciplenes Antal d. 23 Avgust 1864 var 145. Senere ere i Aarets Løb

4 Disciple udmeldte: P. G. S. Rodskjær af 6te Kl. (til Landvæsenet), H. G. Stricker af 5te Kl. (til Handelen), L. F. J. Bang af 4de Kl. (for at blive Farmaceut) og J. A. Staun af 4de Realkl. (til Handelen); derimod ere 11 ny optagne (de fleste ved Nyaar), saa at Disciplenes Antal nu er 152. Disse ere paa efterfølgende Liste ordnede efter deres Maanedspladser i Juni, undtagen i 7de Klasse, hvor ingen maanedlig Omflytning finder Sted, men hvor Disciplene i første Halvaar have haft Plads efter den foregaaende Hovedexamens Udfald, i sidste Halvaar efter Halvaarsexamens Udfald. Her anføres de to Afdelingers Disciple efter Bogstavfølgen. Faderens Navn er tilføjet i () og naar intet andet er tilføjet, er han bosiddende i eller ved Aalborg. * foran Navnet betegner de i dette Skoleaar optagne Disciple.

7de Klasse.

A. 1. E. Fibiger (Provst F. i Rosholm i Thy). 2. H. I. Levinsen (Kjøbmand L.). 3. P. E. Madelung (Pastor M. i Sjøring i Thy). 4. K. E. Mayntzhusen (afd. Malermester M.). 5. J. K. Møller (Skrædermester M.). 6. E. Prytz (Pastor P. i Hillerslev i Thy). 7. K. H. Smith (Lærer ved Borgerskolen cand. philos. S.). 8. R. J. A. Stricker (Justitsraad Borgermester S.). 9. A. K. Sørensen (Propr. S. til Irup i Thy). 10. P. P. Ørum (Skolelærer Ø. i Aars). — **B.** 1. V. A. J. I. Bastrup (afd. Kbm. B. i Hobro). 2. A. T. Buhl (Propr. B. til Tveden i Vendsyssel). 3. E. H. K. R. F. Børgesen (Skomager B., nu i Norge). 4. K.

K. Hansen (Skibstømmermester H. i Frederikshavn). 5. P. Mortensen (Skolelærer M. i Komdrup). 6. H. Prytz (Broder til Nr. 6 i 7de Kl. A). 7. P. J. Schaumburg (Pastor S. i Tolstrup, Vendsyssel). 8. E. K. Tetens (Pastor T. i Romdrup).

6te Klasse.

1. P. E. Glahn (Stiftsprovst G.). 2. H. A. T. Schou (Pastor S.) 3. H. Svanholm (Propr. S. til Sebberkloster). 4. H. K. Hansen (Fuldmægtig Exam. juris H.). 5. S. J. Johannessen (Skibsrheder J.). 6. E. J. Raffel (Raadmand, Kjøbmand R.). 7. T. O. Sørensen (Broder til Nr. 9 i 7de Kl. A). 8. S. Haubroe (Kjøbmand H.). 9. J. W. Nissen (Kjøbmand N.). 10. L. H. Schaumburg (Broder til Nr. 7 i 7de Kl. B). 11. L. J. Lassen (Krigsraad L. til Hörbylund). 12. *Leopold Cantor (Distriktslæge C. i Nørre-Sundby). 13. F. K. Madelung (Broder til Nr. 3 i 7de Kl. A). 14. *Karl Kristian Sonne (Pastor S. i Thisted). 15. F. K. V. Sørensen (Kjøbmand S. i Sæby). 16. J. F. F. L. Jörgensen (Pastor J. i Julstrup). 16. J. K. Jansen (Pastor J. i Jerslev i Vendsyssel).

5te Klasse.

1. *Karl Johan Lundbeck (Rebsslagermester L.). 2. P. B. Jürgens (Postkonduktør J.). 3. H. Møller (afd. Kjøbmand M. i Frederikshavn). 4. M. E. S. Bisgaaard (Gaardmand B. af Øster-Skalborg). 5. V. E. Lund (Søn af Skolens Rektor). 6. O. E. Lund (Broder til Nr. 5).

7. G. P. B. Ellermann (Overlærer ved Friskolen E.).
8. B. U. Middelboe (Toldkasserer Kammerraad M.).

5te Realklasse.

1. H. H. N. Hammer (Pastor H. i Sønder-Kongerslev). 2. R. G. Hansen (Skomagermester H.). 3. V. K. L. Haubroe (Broder til Nr. 8 i 6te Kl.). 4. E. F. de Lemos (Overkommandersergeant de L.). 5. W. Glee-rup (Proprietær G. til Agdrup i Vendsyssel).

4de Klasse.

1. F. Haar (afd. Overlæge H.) 2. H. E. Flindt (afd. Pastor F.). 3. J. N. Vilstrup (Kateket Krarup V.). 4. L. A. Søborg (Mægler S.). 5. N. B. Jensen (Gartner J.). 6. P. K. Prytz (Broder til Nr. 6 i 7de Kl. A og Nr. 6 i 7de Kl. B). 7. A. M. Höyer (Propr. H. til Sejlstrupgaard i Vendsyssel). 8. *Erhard Kristian Assens (Pastor A. i Jerne). 9. J. S. Herskind (Kjøbmand H.) 10. K. K. L. Jürgens (Broder til Nr. 2 i 5te Kl.). 11. *Frederik Bernhard Grotshilling Schack (Toldkontrollør S. i Løgstør). 12. O. Øhlenschläger (Bagermester Ø.). 13. V. A. Secher (Pastor S. i Ingstrup i Vendsyssel). 14. J. M. Schultz (Boghandler S.). 15. L. K. V. Schiellerup (adopteret af Enkemadame S. paa Nørsgaard). 16. L. N. K. Brix (Kjøbmand B.). 17. H. T. H. Cordes (Propr. C. til Pandum).

4de Realklasse.

1. N. H. Ove (afd. Pastor O. i Vadum i Vendsyssel).

2. K. N. Schmidt (Postexpeditør S. i Nørre-Sundby).
 3. J. L. A. Voxlev (Sergeant V.). 4 *Schack Ivan Radecke
 Steenberg (Kontorchef S. fra Flensborg, nu i Kbhvn.).
 5. J. M. Uldall (Herredsfoged, Overavditør U. i Hjøring).

3die Klasse.

1. A. G. A. Stade (Stentrykker S.) 2. *Jakob Sigfred Schmidt (Ex. juris, Brygger S. i Hjøring). 3. F. K. Krarup (Pastor K. i Vraa i Vendsyssel). 4. T. F. Westenkolz (Etatsraad W. til Mattrup ved Horsens).
 5. H. S. Colding (Kjøbmand C.). 6. R. Mortensen (Broder til Nr. 5 i 7de Kl. B.). 7. O. T. Christensen (afsked. Pastor C. i Hals). 8. P. K. Dresing (Propr., Cand. jur. D. til Vorbjerggaard). 9. J. K. Hinding (Kjøbmand H. i Nykjøbing p. Mors). 10. A. F. F. Phister (Pastor Ph. i Grevinge i Sjælland). 11. S. K. Lystrup (Farver L. i Nørre-Sundby). 12. A. E. Nissen (Broder til Nr. 9 i 6te Kl.). 13. I. J. G. Schmith (Overlærer S.). 14. O. G. A. Stricker (Kaptejn S.). 15. S. E. Simoni (Vinhdlr. S.). 16. H. K. R. Bentzen (Prokurator B.). 17. H. N. Christoffersen (Pastor C. i Søndbjerg i Thy). 18. K. J. Herskind (Broder til Nr. 9 i 4de Kl.). 19. J. V. M. Beeh (Bogbinder, Kollektør B.). 20. K. G. Middelboe (Broder til Nr. 8 i 5te Kl.). 21. P. K. F. T. Nielsen (Pastor N. i Aasted ved Frederikshavn). 22. *Valdemar Johan Dreyer (Brigadechef, Oberstl. D.). 23. J. M. Myhre (Oberstlieutenant M.).

3die Realklasse.

1. A. M. T. Westermann (Farver W.). 2. K. G.

W. Lange (Toldassistent L.), 3. J. F. R. Berg (Pastor B. i Næsborg ved Løgstør), 4. J. S. A. Trojel (Forpagter T. paa Vaar ved Løgstør), 5. J. S. Wibroe (Agent W. i Nibe).

2den Klasse A.

1. J. K. Klusmann (Skomager K.), 2. J. L. Heiberg (prakt. Læge H.), 3. A. B. Cantør (Broder til Nr. 12 i 6te Kl.), 4. K. T. S. Behrend (Kantor B.), 5. H. F. A. B. Dahl (afd. Propr. D. i Buderupholm), 6. *Vilh. Herman Konradin Joh. Hecksher (Kaptejn H.), 7. *Ivan Hartvigson (Kjøbmand H.), 8. A. V. de Lemos (Broder til Nr. 4 i 5te Realkl.), 9. *Peter Emil Gade (Propr. G. til Uttrupgaard), 10. K. A. Bendz (Propr. B. til Stranderholm), 11. *Karl Valdemar Branth (Overkrigskommissær B. til Clarupgaard), 12. *Benny Jakob Mielziner (Mosaik Religionslærer M.), 13. *Frans Kristian Nielsen (Skibsfører N.), 14. *Henry Kall (Kommerceraad, Konsul K. i Fredrikshavn), 15. L. F. Höyer (Propr. H. til Jægerum), 16. M. J. Jepsen (Kjøbmand J. i Nørre-Sundby).

2den Klasse B.

1. P. L. Jakobsen (Apotheker J.), 2. J. E. Levinsen (Broder til Nr. 2 i 7de Kl. A.), 3. A. S. Levinsen (Broder til den foregaaende), 4. H. K. Glahn (Broder til Nr. 1 i 6te Kl.), 5. A. L. Bock (Kjøbmand B.), 6. A. E. Brix (Broder til Nr. 16 i 4de Kl.), 7. A. V. Kjer (Tobaksfabrikør K.), 8. V. Øhlenschlä-

ger (Broder til Nr. 12 i 4de Kl.). 9. *Jakob Marinus Mogenssen (afdøde Skibsfører M.). 10. *Villas Kasbjerg Assens (Broder til Nr. 8 i 4de Kl.). 11. J. M. K. B. Ellermann (Broder til Nr. 7 i 5te Kl.). 12. *Jakob Gustav Secher (Broder til Nr. 13 i 4de Kl.). 13. N. K. K. R. Olsen (Pastor O. i Gudum). 14. N. K. B. Trojel (Broder til Nr. 4 i 3die Realkl.). 15. T. T. Gleerup (Godsejer G. til Vang i Vendsyssel). 16. K. T. Lund (afd. Vinhandler L.)

Iste Klasse.

1. *Karl Johan Schmidt (Broder til Nr. 2 i 3die Kl.). 2. *Severin Hansen (Skinhdhr. H. i Nörre-Sundby). 3. *Andreas Vilh. Colding (Broder til Nr. 5 i 3die Kl.) 4. *Jens Grønning (Kjøbmand G.). 5. *Joakim Godske Hansen (Provst H. i Vrensted i Vendsyssel). 6. *Axel Julius Ovesen (Adjunkt O.). 7. *Annæus Emanuel Jermin Höyer (Broder til Nr. 7 i 4de Kl.). 8. E. Lund (prakt. Læge L.) 9. *Henry Klaus Nissen (Broder til Nr. 9 i 6te Kl. og Nr. 12 i 3die Kl.). 10. *Rudolf August Stricker (Broder til Nr. 14 i 3die Kl.). 11. *Edvard Vilh. Jakobsen (Farver J.). 12. *Lars Thor-kildsen (Skibsfører T. i Stavanger). 13. *Thyre Bøggild Ankjær (Kjøbmand A.). 14. *Niels Valdemar Grønning (Broder til Nr. 4 i 1ste Kl.). 15. *Herman Otto Krist. Sofus Hecksher (Broder til Nr. 6 i 2den Kl. A.). 16. *Berent Anker Bødtker (Forpagter B. paa Lindenberg). 17. *Klavdius Joh. Lund (Kjøbmand L.) 18. K. K. Vithusen (Stadlæge, Kancelliraad V.). 19.

- *Asker Westenholz (Broder til Nr. 4 i 3die Kl.). 20.
 *Krist. Julius Valdemar de Meza (Organist de M.).
 21. *Sören Nikolaj Benthin (Propr. B. til Brorholt).
 22. *Morten Qvistgaard Ingwersen (Propr. I. til Vester-
 Ladegaard).
-

Af disse Disciple agte de 10 første i 7de Klasse eller hele den ældre Afdeling (A) at underkaste sig Afgangsexamens anden Del, for, saa fremt de bestaa, at dimitteres fra Skolen. For 6te Klasses Disciple bliver Prøven i Religion, Naturhistorie, Geografi, Tysk og Fransk den ny anordnede Oprykningsprøve, der træder isteden for den tidligere første Del af Afgangsexamen. Til at deltage i denne Prøve her ved Skolen ere 3 Privatister anmeldte: Kristian Albert Konrad Cruusberg, anmeldt af Faderen, Pastor Cruusberg i Tversted, Kristian Adolf Greve Trampe og Karl Vilhelm Stefanus Holst, anmeldte af Kateket I. de Hem. Gudme i Ringkjøbing. Realafgangsexamen af den højere Grad agte Nr. 1, 2 og 3 af 5te Realklasse at underkaste sig, for, saa fremt de bestaa, at dimitteres fra Skolen.

Til de i Juli 1864 afholdte Afgangsprøver indstillede sig følgende Disciple, der bestode med følgende Udfald.

1. Til Afgangsexamens 2den Del: Nikolaj Flindt, Henrik Fuglslev Haar, Jens Clausen Thorsen, Karl Herholdt Oktavius Poulsen, Peter Teteus Hald Eller-

mann, Filip Konrad Schrøder, Hans Adolf Bie og Niels Peter Jensen.

2. Til Afgangsexamens 1ste Del stededes alle 6te Klases 10 Disciple, af hvilke de 9 opflyttedes i 7de Klasse.

3. Til Realafgangsexamen af den højere Grad indstillede sig med Skolens Samtykke 2 Disciple af 5te Realklasse: Johan Peter Reimer og Janus Hansenius Schibbye, hvilke begge bestode Examen.

I Censuren deltog 1) ved Afgangsexamen for studerende efter Indbydelse Biskop Dr. Kierkegaard, Stiftsprovst Glahn, Pastorerne Nansen, Haar og Krarup Vilstrup foruden Skolens Lærere; 2) ved Realafgangsexamen: Stiftsprovst Glahn, Pastorerne Haar og Krarup Vilstrup, Lærerne Bie og Lund foruden Skolens Lærere.

Karakterer ved Afgangsexamen.

	Danskr.	Tysk.	Fransk.	Latin, mundtlig.	Latin, skriftlig.	Græsk.	Religion.	Historie.	Geograph.	Aritmetik.	Geometri.	Naturalære.	Naturhistorie.	Points.	
Flindt	mg.	ug.	ug.	ug.	mg.	ug.	ug.	mg.	ug.	ug.	mg.	ug.	ug.	100	Første Karakt. med Udmærk.
Haar	mg.	ug.	mg.	ug.	mg.	mg.	ug.	mg.	ug.	ug.	ug.	ug.	mg.	98	Første Kar. med Udmærk.
Thorsen	mg.	mg.	mg.	mg.	mg.	mg.	mg.	mg.	ug.	mg.	mg.	g.	ug.	91	Første Kar.
Poulsen	g.	mg.	mg.	mg.	g.	mg.	mg.	g.	ug.	g.	g.	mg.	mg.	82	Første Kar.
Ellermann	mg.	mg.	mg.	g.	g.	mg.	g.	mg.	mg.	mg.	g.	g.	mg.	81	Første Kar.
Schrøder	g.	mg.	mg.	g.	mg.	tg.	g.	g.	mg.	ug.	mg.	g.	g.	74	Anden Kar.
Bio	mg.	mg.	mg.	mg.	mg.	g.	g.	mg.	ug.	g.	g.	mg.	g.	82	Første Kar.
Jensen	mg.	mg.	ug.	g.	g.	g.	g.	g.	mg.	g.	mdlg.	g.	g.	62	Anden Kar.

For Hebraisk erholdt Haar Karakteren mg.

Karakterer ved Brealfgangsexamen.

	Dansk.	Tysk.	Fransk.	Engelsk.	Historie.	Geograph.	Arithmetik.	Geometri.	Naturlære.	Naturhistorie.	Skrivning og Tegning.	Points.
Reimer	s.	s.	s.	s.	mg.	ug.	mg.	ug.	mg.	mg.	ug.	72
Schibbye	s.	s.	mg.	s.	tg.	s.	s.	tg.	s.	s.	mg.	51

III.**Skolens Beneficier.**

A. De Beneficier, hvortil Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet udnævner efter Rektors Indstilling, have for Skoleaaret 1864–65 været tillagte følgende Disciple:

1. Højeste Stipendium (50 Rd.): J. K. Møller, A. T. Buhl og E. H. K. R. F. Børgesen.
2. Mellemste Stipendium (35 Rd.): E. Prytz, P. Mortensen, H. Prytz, H. Møller og V. E. Lund.
3. Laveste Stipendium (20 Rd.): E. Fibiger, P. P. Ørum, K. E. Mayntzhusen, P. J. Schaumburg, V. A. J. I. Bastrup, H. K. Hansen, P. G. S. Rodskjær, M. E. S. Bisgaard, H. E. Flindt, F. Haar, N. B. Jensen, A. G. A. Stade, O. T. Christensen og O. E. Lund.
4. Fri Undervisning (foruden Stipendiaterne): H. K. Smith, P. E. Madelung, E. H. Tetens, L. H. Schaumburg, K. K. Hansen, S. J. Johannessen, J.

W. Nissen, H. H. N. Hammer, R. G. Hansen, G. P. B. Ellermann, P. B. Jürgens, E. F. de Lemos, K. K. L. Jürgens, L. A. Søborg, P. K. Prytz, J. L. A. Voxlev, R. Mortensen, K. G. W. Lange, J. V. M. Bech og som extraordinær Gratist I. J. G. Schmidt, og fra Nyaar A. J. Ovesen.

5. Undervisning for nedsat Betaling: F. K. Madelung, I. F. F. L. Jørgensen, A. F. F. Phister, I. M. K. B. Ellermann og S. K. Lystrup og for 1ste Halvaar L. F. J. Bang.
- B. Emmanuel Taubers Jubellegat (20 Rd.), hvortil Rektor udnævner, nyde J. K. Møller og A. T. Buhl.
- C. Det Thuresonske Legat for uformuende Forældres Sønner fødte i Aalborg (omtr. 12 Rd.), hvortil Rektor udnævner i Forening med Byens Magistrat, har været tillagt Studenterne P. T. H. Ellermann og J. C. Thorsen og Disciplene J. K. Møller, K. E. Mayntzhusen, H. K. Hansen og S. J. Johannessen.
- D. Det Moltkeske Legat for Embedsmænds Børn, som gaa i Skole (40 Rd.), hvortil alene H. H. Kammerherre Grev Moltke til Bregentved udnævner, er iaar tillagt H. E. Flindt og V. E. Lund*).
- E. De Kyndeske Præmier for de to bedste latinske Stile i hver af de 3 øverste Klasser (4 Rd.) tilkjendtes efter Hovedexamen i Juli 1864 N. Flindt og H.

*) Denne Discipel, der tidligere nød Legatet i Nykjøbing Cathedral-skole, men ved sin Overflyttelse til denne Skole maatte opgive det, er af Legatets Bestyrer anset berettiget til at indtræde i sin Plads, saa snart en saadan her blev ledig.

F. Haar af 7de Kl., H. Prytz og H. A. T. Schou af 6te Kl. og H. Svanholm og T. O. Sørensen af 5te Kl.

F. Af Flidsbelønninger for Dimittender tillagdes den Reitzerske (omtr. 5 Rd.) H.F. Haar, den Thestrupske (omtr. 3 Rd.) N. Flindt.

G. Af Nis Nissens Legat blev i et Lærermøde d. 20de December 1864 Portioner tillagte følgende Disciple:

1. Af de $\frac{4}{5}$, der tillægges uformuende Disciple, som vise god Opførsel:
 - a) sex Portioner paa 30 Rd. J. K. Møller, E. Prytz, A. T. Buhl, R. Børgesen, P. Mortensen og H. Prytz.
 - b) otte Portioner paa 20 Rd.: V. A. J. I. Bastrup, H. Møller, P. B. Jürgens, H. E. Flindt, F. Haar, A. G. A. Stade, O. T. Christensen og J. S. Schmidt.
 - c) otte Portioner paa 15 Rd.: H. K. Smith, P. P. Ørum, K. E. Mayntzhusen, K. K. Hansen, P. J. Schaumburg, H. K. Hansen, N. B. Jensen og R. Mortensen.
 - d) en Portion paa 12 Rd.: I. J. G. Schmidt.
2. Af den $\frac{1}{5}$, der tillægges Disciple, som uden egenlig at behøve Understøttelse udmærke sig ved Flid og Sædelighed:
 - a) fire Portioner paa 15 Rd.: H. I. Levinsen, P. E. Glahn, H. A. T. Schou og K. J. Lundbeck.
 - b) tre Portioner paa 11 Rd.: M. Bisgaard, K. Prytz, I. S. Herskind.

- c) fem Portioner paa 5 Rd.: K. F. Krarup, T. Westenholz, P. K. Dresing, A. E. Nissen, H. S. Colding.

Desuden blev af samme Legats opsparede Renter og hjemfaldne Oplagspenge efter Rektors Indstilling og Ministeriets Bestemmelse anvendt 232 Rd. 32 Sk. til overordenlig Understøttelse for trængende Disciple og Studenter, dimitterede fra Aalborg Kathedralskole i de sidste Aar. De uddeltes saaledes: 7 Portioner paa 20 Rd. hver til stud. theol. F. K. Nielsen, stud. jur. M. Aagaard, stud. theol. S. T. Tram, stud. theol. I. S. Hedegaard, stud. physic. S. Svendsen, stud. med. & chir. C. M. Aagaard, og stud. theol. B. Paludan-Müller og 4 Portioner 15 Rd. hver til stud. philos. N. Flindt, H. F. Haar, J. C. Thorsen og P. T. H. Ellermann. Desuden til Discipel R. Børgesen 32 Rd. 32 Sk.

IV.

Udtog af Skolens Regnskab

for Finansaaret 1864—65.

A. Skolen.

Indtægt.

1. Kassebeholdning fra 1863—64	1237	<i>97</i>	48 $\frac{1}{2}$	β
2. Jordebogsindtægter og Indtægter af Kirker og Præstekald . . .	4326	—	41 $\frac{1}{2}$	-
3. Renter af Kapitaler	65	—	24	-

4. Skolekontingenter	4434	ø	„	β
5. Indtægt af Aalborg Hospital .	414	—	8	-
6. Forskjellige Indtægter	33	—	32	-
7. Tilskud fra den almindelige Skolefond	7500	—	„	-
8. Forskud og Indeholdelser hos Skolens Lærere til Dækning af Præmier og Gageforskud . . .	795	—	94	-
9. Indtægt af Gaarden Nr. 274 i Jomfruannegade	447	—	48	-
	<hr/>			
Ialt	19254	ø	8	β

Udgift.

1. Tiender og Tienderefusioner .	395	ø	4	β
2. Skatter af Tienderne	505	—	79 ¹ / ₂	-
3. Udgifter i Anledning af Korn- avktionen	22	—	80	-
4. Lønninger og Lærernes Andel af Skolepengene	12530	—	38	-
5. For Timeundervisning	1529	—	4	-
6. Tilskud til Skolens Bibliothek og Samlinger	347	—	16	-
7. Skolebygningens Vedligeholdelse og en Hovedreparation	565	—	58	-
8. Lejeudgifter	9	—	24	-
9. Inventariets Vedligeholdelse . .	120	—	„	-
10. Brændsels- og Belysningsfor- denheder	431	—	30	-

11. Skatter og Afgifter af Skole- gaarden	121	ø	12	β
12. For Regnskabsføringen	340	—	„	-
13. Forskjellige løbende og tilfæl- dige Udgifter	390	—	81	-
a) Skoleopvartning 50 ø „ β				
b) For Rengjøring 115 — 26 -				
c) Porto, Protokol- ler og Skrive- materialier . . . 82 — 89 -				
d) Programmet og Skolehøjtidelig- heder 122 — 64 -				
e) Andre Udgifter . 19 — 94 -				
14. Gageforskud til Skolens Lærere og Præmier til Livsforsikrings- anstalten	540	—	94	-
15. Ifølge Decision paa Antegnelser	27	—	84	-
16. Skatter og Reparationsudgifter ved Gaarden Nr. 274 i Jomfru- annegade	248	—	18	-
17. Udestaaende Lejerestancer af samme Gaard	40	—	48	-
18. Kassebeholdning	1088	—	10	-
	<hr/>			
	Ialt	19254	ø	8 β

B. Bibliotheket og Samlingerne.

Indtægt.

1. Kassebeholdning fra 1863—64	„	ø	„	β

2. Renter af en Kapital	2	øst	72	β
3. Theilmans Legat	20	—	„	-
4. Tilskud fra Skolens Kasse . .	347	—	16	-
	<hr/>			
Ialt	369	øst	88	β

Udgift.

1. For Indkjøb af Bøger og zoo- logiske Gjenstande	308	øst	44	β
2. For Bøgers Indbinding	61	—	44	-
	<hr/>			
Ialt	369	øst	88	β

C. Stipendiefonden.

Indtægt.

1. Kassebeholdning fra 1863—64	13	øst	75 ¹ / ₂	β
2. I Sparekassen indestod	1044	—	63	-
3. Renter af Kapitaler og Oplags- penge	770	—	54 ¹ / ₂	-
	<hr/>			
Ialt	1829	øst	1	β

Udgift.

1. Udbetalte Stipendier, Præmier og Oplagspenge	736	øst	83	β
2. Udbetalt Thuresons Legat . .	70	—	36	-
3. Renter til Bibliotheket	2	—	72	-
4. Regnskabsførerens Salær . . .	15	—	38	-
5. I Sparekassen indestaar	1001	—	24	-
6. Kontant Kassebeholdning . . .	2	—	36	-
	<hr/>			
Ialt	1829	øst	1	β

D. Taubers Jubellegat: 20 Rd.

til hver Juni og December Termin er udbetalt som sædvanlig 10 Juli 1864 og 10 Januar 1865.

E. Nis Nissens Legat.

Indtægt.

1. Kassebeholdning fra 1863—64	„	ø 85	β
2. I Sparekassen indestod	1227	— 42	-
3. Renter af Kapitaler og Oplagspenge	570	— 90	-
<hr/>			
Ialt	1799	ø 25	β

Udgift.

1. Udbetalte Oplagspenge til Dimittender	382	ø 56	-
2. Udbetalt til Disciplene Halvdel af det dem tillagte	295	— „	-
3. Extraordinær Understøttelse til Studenter og Disciple af oplagte Renter og hjemfaldne Oplagskapitaler ifølge Ministeriets Resolution:	232	— 32	-
4. For Avertissementer	6	— 55	-
5. Regnskabsførerens Salær . . .	20	— „	-
6. I Sparekassen indestaar	863	— 88	-
<hr/>			
Ialt	1800	ø 39	β

Altsaa Underbalance 1 ø 14 β

V.

Udsigt over hvad der er læst og lært i Skoleaaret 1864-65.*)

Dansk.

7de Klasse (Wulff). Literaturens Historie gennemgaaet indtil Holberg (medregnet), hvorved især er dvælet ved Eddaerne, Sagaerne og de gl. Folkeviser, af hvilke større Prøver ere oplæste af og for Klassen. Indtil henimod Slutningen af Skoleaaret læst Svensk, 1 Time hveranden Uge efter Hammerichs Læsestykker. 2 Stile maanedlig, ialt 17.

6te Klasse (Ankjær). Efter en kort Oversigt over den oldnordiske Literatur med Oplæsning af Sagaer og Stykker af Eddaerne er den danske Literaturhistorie til Holberg (medregnet) gennemgaaet. Oplæsning, navnlig af Holberg. Stile, hvertil Æmnerne dels have været af almindeligt Indhold dels hentede fra et af Undervisningsfagene, ialt 20.

5te Klasse (Henningsen). Af Flors Haandbog er oplæst det meste indtil Baggesen. Desuden er der oplæst større og mindre Stykker af forskellige Forfattere (især Holberg og Baggesen). 31 Stile, som oftest lettere fri Udarbejdelser, sjældnere Behandling af et bekjendt Stof, hvilke sidste ere skrevne paa Skolen.

5te Realklasse (Henningsen). Med Flors Haandbog som Grundlag er der givet en kort Udsigt over Literaturhistorien fra Øhlenschläger af. Større eller mindre Prøver af forskellige Forfattere ere oplæste (især af Øhlenschläger). Hver Uge en Stil, afvexlende lettere fri Udarbejdelser (hjemme) og Gjengivelser af et bekjendt Stof (paa Skolen). Ialt 33.

4de Klasse (Henningsen). Wulffs Læsebog benyttes til Oplæsning og enkelte Gange til Analyse. Desuden oplæstes en mindre Saga, samt noget af Hauch og

*) Alle Angivelser i det følgende af de skriftlige Arbejders Antal gjælder Tiden fra Skoleaarets Begyndelse til Slutningen af Maj.

Blicher. Hver Uge 1 Stil paa Skolen af beskrivende og fortællende Art, ialt 31.

4de Realklasse (Ankjær). I Begyndelsen af Aaret er Wulffs Læsebog benyttet til Oplæsning og Analyse, senere er oplæst Sagaer og passende Stykker af nyere Forfattere. Hver Uge er skrevet en Stil paa Skolen, hvortil Æmnet enten har været af et let almindeligt Indhold eller hentet fra Undervisningen, (hvoriblandt ogsaa Gjenfortælling og Oversættelse), ialt 31.

3die Klasse og 3die Realklasse (Henningsen). Wulffs Læsebog til Oplæsning og Analyse; et Par Digte læste udenad. Desuden oplæst Hauchs Thorvald Vidførle. Bojesens Sproglære repeteret. Hver Uge 1 Stil paa Skolen: Gjengivelse af et bekjendt Stof, Oversættelse, lette Beskrivelser, ialt 31.

2den Klasse A og B (Wulff). Funch, Røgind og Warburgs Læsebog benyttet til Oplæsning og Analyse. Flere Digte lærte udenad, 1 Gang ugenlig. Desuden oplæst af og for Klassen forskellige større og mindre Fortællinger, af og til af Klassen fortalt en Historie. Bojesens Sprogl. repeteret, og Sætningslæren medtaget. 1 Stil ugenlig, ialt 34, Gjenfortælling efter Lefoliis Sagaer, 2den Samling.

1ste Klasse (Wulff). Funch, Røgind og Warburgs Læsebog benyttet til Oplæsning og Analyse, 1 Gang ugenlig lært Vers udenad. Bojesens Sprogl. læst til Sætningslæren. 2 Stile ugenlig, Diktat og mod Slutningen af Aaret Gjenfortælling af mindre Historier, ialt 58.

Tysk.

7de Klasse (Assens). Goethes Götz v. Berlichingen og Torquato Tasso.

6te Klasse (Assens). Hjorts Læsebog S. 391—414 og S. 437—517, dels med Forberedelse hjemme, dels som Extemporallæsning; af Jürs og Rungs deutsche Dichter de fleste af de ikke med Stjerne betegnede Digte. Desuden har hver Discipel maanedlig læst et Drama af Schiller, hvori der ved Maanedens Slutning er blevet examineret. Simonsens Formkære og Syntax. Indtil Nyaar 1 Gang

ugenlig mundlig og 1 Gang ugenlig skriftlig Stil efter Lorenzens Stiløvelser, efter Nyaar er den ene af de tre ugenlige Timer benyttet til Extemporallæsning.

5te Klasse (Ankjær). Hjorts Læsebog 4de Udg. S. 437—490. Jürs og Rung: Deutsche Dichter: Digte af Bürger, Voss, Göthe, Schiller, Schlegel: 52 Sider. 2 Timer hver tredje Uge er anvendt til Extemporallæsning paa Skolen. En Gang om Maanednen er af Disciplene opgivet et større Afsnit som læst paa egen Haand. Simonsens Formlære og Funchs Syntax. Indtil Nyaar 17 Stile efter Lorenzens Stiløvelser, dels hjemme dels paa Skolen.

5te Realklasse (Henningsen). B. har læst Schillers: Die Jungfrau von Orleans og Hjorts Læsebog S. 195—235. Simonsens Syntax. Begge Afdelinger have repeteret Simonsens Formlære og hver Uge i Hjemmet skrevet 1 Stil efter Lorenzens Stiløvelser (ialt 30) samt af og til extemporeret. A har foruden Repetitionen af Simonsens Syntax tillige repeteret, hvad der opgives til Afgangsexamen, nemlig: Shillers J. v. O. og Hjorts Læsebog S. 21—194 og 235—302.

4de Klasse (Assens). Hjorts Læsebog S. 84—173. Simonsens Formlære. Indtil Nyaar 1 Stil ugenlig (17) efter Lorenzens Stiløvelser, samt 2 Gange maanedlig mundlig Stil.

4de Realklasse (Henningsen). Hjorts Læsebog S. 195—290 læst og for det meste repeteret. Simonsens Formlære repeteret. Hver Uge 1 Stil hjemme efter Lorenzens Stiløvelser; Stilene som oftest, efter at være gennemgaaede, skrevne om paa Skolen. Mundlig Stil af og til. 35 Stile.

3die Klasse og 3die Realklasse (Assens). Hjorts Læsebog S. 21—73; Simonsens Formlære. I den første Halvdel af Skoleaaret 1 Gang ugenlig mundlig og 1 Gang ugenlig skriftlig Stil efter Holbechs og Petersens Stiløvelser; senere kun hveranden Uge (ialt 26) Realklassen har dog hele Aaret igjennem skrevet Stil hver Uge (ialt 32).

2den Klasse A. og B. (Ankjær). Töpfers Læsebog for de lavere Klasser: S. 105—192; — uden Forberedelse: S. 45—105. Simonsens Formlære med behørig Forbigaaelse. I Begyndelsen af Skoleaaret mundlig og skriftlig Øvelse efter Holbechs og Petersens Stiløvelser, ialt 12 Stile.

1ste Klasse (Ankjær). Töpfers Læsebog for de lavere Klasser: til S. 38. Det vigtigste af Formlæren efter Simonsen. Afskrift efter Bogen og Diktat.

Fransk.

7de Klasse (Dahlenborg). Molière, les femmes savantes; Corneille, le Cid; L. Augier, la ciguë; A. de Vigny, Chatterton; Scribe, la calomnie.

6te Klasse (Münster). Borrings Ét. litt. S. 221—279; 350—437. Extemp. S. 98—221. Krøyers Sproglære.

5te Klasse (Dahlenborg). Borrings Études littéraires S. 98—141, 215—268. Efter Krøyers Sproglære: Formlære og Sætningslære.

5te Realklasse (Rektor). Borrings Études litt. S. 84—166 og 355—401. Til Afgangsexamen opgives dette tilligemed samme Bog S. 1—84. Til Extemporal-læsning er benyttet (1 Time om Ugen) dels Borrings Læsebog for Mellemklasser S. 142—162 dels sammes Etudes litt. S. 210—265. Krøyers Sproglære er læst og repeteret, og Øvelser i Analyse og Grammatik stadig anstillede.

4de Klasse (Münster). Borrings Læsebog for Mellemklasser S. 201—62. Det vigtigste af Formlæren efter Krøyer. Af og til skriftlige Øvelser.

4de Realklasse (Juel). Det vigtigste af Krøyers Formlære (2den Udg.). Borrings Læsebog for Mellemklasser S. 1—42.

3die Klasse og 3die Realklasse (Münster). Borrings Manuel S. 114—164. Det vigtigste af Formlæren efter Krøyer. Af og til noget lært udenad.

2den Klasse A. og B. (Dahlenborg). Borrings Manuel S. 100—126. Lært udenad fra S. 109 til 117. Den regelmæssige Formlære efter Pio. Ved Overhøringen i Gramm. er det bestandig blevet forlangt, at Formerne skulde opskrives samtidig med Besvarelsen.

Engelsk.

5te Realklasse (Münster). A. Listovs Læsebog

2den Afd. S. 1—111, dog ikke de poetiske Stykker. Repps English stories S. 91—144. Dette tilligemed det tidligere læste af Listovs mindre Læsebog S. 1—51 opgives til Afgangsexamen (ialt 204 Sider). B. har læst i Listovs Læsebog 2den Afd. S. 1—95. Jævnlig mundlige Øvelser i at oversætte fra Dansk til Engelsk. Til Udgangen af Maj 34 Stile.

4de Realklasse (Münster). Listovs Elementarbog S. 23—44. Listovs Læsebog 1ste Afdeling S. 18—51. Rosings engelske Formlære. Lassens Øvelser S. 1—14 og 93—103. 22 Stile.

3die Realklasse (Ankjær). Listovs Elementarbog med Undtagelse af det sidste danske Stykke. Alle de danske Stykker ere skrevne paa Skolen. Rosings Formlære.

Latin.

7de Klasse (Rektor). Cicero de officiis 1 og 2 Bog. Carmina selecta ed. Madvig: Lucretis 1 og 2, Catull 1—9, Tibull, Propert. 1—7, Ovid. 1—4, Juvenal 1, Martial. Horats, Odernes 3die Bog. Tacitus, Germania.*) Dimittenderne have desuden repeteret næsten alt det forhen læste. Tregders Literaturhistorie og det meste af Bojesens romerske Antikviteter er gennemlæst. Extemporallæsning: Plinius, Epistolæ og Curtius (Flemmers Udvalg), Stykker af Tacitus's Agricola, Livius 1ste Bog og Ciceros Taler. Ugenlig i det mindste to skriftlige Arbejder, undertiden ogsaa paa Skolen (Stile og Versioner, 70).

6te Klasse (Wulff). Livius 1ste Bog, Virgil Æn. 2den Bog, Cicero pro Ligario og pro Archia poëta. Madv. lat. Sprogl. fra § 387 og ud og repeteret alt det øvrige. Ugenlig 2 Stile, hvoraf ofte den ene skreven paa Skolen, af og til mundlig Stil, ialt 70.

5te Klasse (Dahlenborg). Ciceros 4 katilinariske Taler; Sallusts Jugurtha indtil Kap. 55. I Sprog læren

*) Foruden dette opgives iaar til Afgangsexamen: Livius 2 og 3 Bog, Sallusts Catilina, Seneca de Providentia, Quintilian X, 1 (Flemmers Udvalg), Ciceros Taler: pro Lego Manilia, Dejotaro, Ligario, de 4 mod Catilina. Virgils Æneis 4 og 6 Bog, Horats Ode 4de Bog, Breve 2den Bog med ars poetica.

repeteret Formlæren og Kasuslæren og læst 2det Afsnit af Syntax til Kap. 9. 2 Stile om Ugen (den ene paa Skolen), 60. Af 1ste katil. Tale og Jugurtha ere de 4 første Kapitler lærte udenad.

4de Klasse (Henningsen). Cæsar de bello Gallico lib. 2 og 3 samt nogle Kapitler af lib. 6. Af Madvigs latinske Sproglære er Formlæren læst ud og repeteret, af Syntaxen er læst første Afsnit. Hver Uge 2 Stile paa Skolen, i Beg. af Aaret tillige 1 i Hjemmet efter Trojels Materialier, ialt 82.

3die Klasse (Forchhammer). Kernn og Krebs's latinske Læsebog S 1—48; S. 52—63. Det tilsvarende af Formlæren efter Madvig (Udg. 1862). Hver Uge 2 til 3 Stile paa Skolen. (Oversættelse dels af de danske Stykker i Læsebogen dels af andre smaa Sætninger.) I alt 96 Stile.

Græsk.

7de Klasse (Rektor). Platons Protagoras. Homers Iliade 1 og 2 Bog. Tregders Anthologia Græca p. 1—43. Extemporallæsning: Lukians Alektiyon og nogle andre Stykker. Tregders Mythologi og Literaturhistorie ere læste. Dimittenderne have repeteret det forhen læste, som opgives til Afgangsexamen*); den yngre Afdeling læst de fleste Afsnit af Bojesens græske Antikviteter og et kort Uddrag af Madvigs græske Ordføjningslære.

6te Klasse (Forchhammer). Homers Iliade 20de og 21de Bog. Herodots 6te Bog. Tregders Formlære og Mythologi.

5te Klasse (Forchhammer). Xen. Anabasis 3 og 4 Bog. Tregders Formlære.

4de Klasse (Dahlenborg). Lunds Læsebog, forfra til S. 25 (IX). Tregders Formlære: det regelmæssige, med Verberne paa μ .

* Til Afgangsexamen opgives foruden det i Aaret læste: Demosthenes' Tale for Ktesifon, Herodot 9de Bog, Xenofons Anabasis 3die og 4de Bog, Homers Iliade 21de og 22de Bog, Odysse 5te Bog. Tregders Anthologi p. 43—70.

Hebraisk.

7de Klasse (Schmith). A. Genesis (40 Kap.), Whittes Sproglære. B. Genesis 1—20 Kap. Af Whittes Sproglære det væsenligste.

Religion.

6de Klasse (Assens). Marci Evangelium samt Pauli Breve til Philippenserne og Kolossenserne i Grundsproget; der er meddeelt en Udsigt over Troslæren med Balles Lærebog som Grundlag.

6te Klasse (Assens). Assens's Bibelhistorie; Balles Lærebog; Brevet til Galaterne er gennemlæst i Grundsproget.

5te Klasse (Assens). Balslevs Katekismusforklaring; Assens's Bibelhistorie fra Apostlenes Gjerninger indtil Enden, samt forfra til Salomons Død.

4de Klasse (Assens). Efter Assens's Bibelhistorie er læst det ny Testamente. Balslevs Katekismusforklaring fra den anden Trosartikel indtil Enden; nogle Psalmer ere lærte udenad.

4de Realklasse (Malmström). Balslevs Forklaring: fra 2den Trosartikel ud. Dels efter Müller, dels efter Balslevs Bibelhistorie: fra „Jesus i Galilæa“ til Slutningen. Nogle Psalmer.

3die Klasse og 3die Realklasse (Malmström). Balslevs Katekismusforklaring: forfra til 2den Trosartikel. Assens's Bibelhistorie: fra Juda og Israel som særskilte Riger til „Jødernes Fest“ i N. T., med Forbigaaelse af det meste af „Bøgerne“ i G. T. Nogle Psalmer.

2den Klasse A. og B. (Assens). Assens's Bibelhistorie, indtil den babyloniske Landflygtighed; af Luthers lille Katekismus ere de 3 første Parter læste; nogle Psalmer ere lærte udenad.

1ste Klasse (Assens). Balslevs Bibelhistorie; nogle Psalmer ere lærte udenad.

Historie.

7de Klasse (Schmith). A. Oldtidens Historie efter

Thrige, Middelalderens og den nyere til 1815 efter Bohr, fra 1815 efter Kofods fragmentariske Historie, Danmarks efter Allen. B. Det samme med Undtagelse af Danmarks Historie og Oldtidens indtil Kejserperioden.

6te Klasse (Schmith). Oldtidens Historie efter Thrige, fra Alexander den stores Død til den romerske Republiks Ophør; den nyere Historie efter Bohr fra 1648 til 1789.

5te Klasse (Schmith). Oldtidens Historie efter Thrige, forfra til Kejserperioden.

5te Realklasse (Schmith). A. Kofods fragmentariske Historie ved Thrige og Allens Lærebog i Danmarks Historie. B. Kofods fragmentariske Historie fra S. 213 til 264; af Allens Danmarks Historie forfra til S. 109.

4de Klasse (Forchhammer). Bohrs Middelalder S. 123—ud; Allens Danmarks Historie S. 52—142.

4de Realklasse (Forchhammer). Bohrs mindre Lærebog: Middelalderen (S. 107—182) og den nyere Tid (fra 183—259) indtil det nordøstl. Europas Historie.

3die Klasse (Schmith). Middelalderens Historie efter Bohr.

3die Realklasse (Schmith). Af Bohrs mindre Lærebog i Verdenshistorien fra S. 109 til 281; af Allens Danmarks Historie forfra til S. 51.

2den Klasse A (Schmith) og B (Ovesen). Ingerslevs fragm. Historie. Læst og repeteret fra Borgerkrigene i Rom og ud, dernæst hele Bogen repeteret.

1ste Klasse (Ovesen). Ingerslevs fragm. Historie forfra til de puniske Krige. Hele Danmarks Historie efter Fix.

Geografi.

6te Klasse (Schmith). Velschows Geografi.

5te Klasse (Schmith). Efter Rimestads mindre Lærebog (3die Udg.) Asien, Afrika, Amerika og Avstralien; desuden S. 20—46.

5te Realklasse (Assens). Thriges Geografi med nogle Tilføjelser.

4de Klasse (Schmith). Efter Rimestad: Evropa med Undtagelse af S. 20—46.

4de Realklasse (Assens). Thriges Geografi.

3die Klasse og 3die Realklasse (Juel). Efter Rimestad S. 163—188 (o: Amerika og Avstralien); S. 1—20 (o: den Del af Indledningen, som indeholder en Oversigt over Verdensdelene); S. 45—85 (o: Nordevropa, Østeuropa, Vestevropa).

2den Klasse A. og B. (Münster). Efter Rimestad: S. 67—124. De andre Verdensdele ere gennemgaaede efter Landkortet.

1ste Klasse (Henningsen). Efter Rimestad: Evropa til Mellemeuropa o: S. 46—106.

Naturhistorie (Juel).

6te Klasse. Endelig Repetition: Plantelæren efter Bramsen og Drejer's kortfattede Lærebog i Zool. og Bot. (4de Udgave); Dyr læren efter Lütken's „Dyreriget“. Om Sommeren jævnlig praktiske botaniske Øvelser.

5te Klasse. Plantelæren (den alm. Del repeteret fra 4de Klasse) efter Bramsen og Drejer; Straaledyrene og Leddyrene efter Lütken's „Dyreriget“. Om Sommeren enkelte Gange praktiske botaniske Øvelser.

5te Realklasse. A. Endelig Repetition: som 6te studerende Klasse. B. Som 5te studerende Klasse. Om Sommeren med begge Afdelinger enkelte Gange praktiske botaniske Øvelser.

4de Klasse. Den alm. Del af Plantelæren efter Bramsen og Drejer; Krybdyr, Padder og Fiske samt de egenlige Bløddyr efter Lütken's „Dyreriget“.

4de Realklasser. Som 4de studerende Klasse.

3die Klasse og 3die Realklasse. Det menneskelige Legeme, Pattedyr og Fugle efter Lütken's „Dyreriget“.

2den Klasse A. og B. Leddyr og Bløddyr samt Repetition (fra 1ste Klasse) af Pattedyr (fra S. 10) efter Lütken's „Begyndelsesgrundene af Dyrerigets Naturhistorie“ (3die Udg.).

1ste Klasse. Hvirveldyrene (fra S. 10) efter Lütken's Begyndelsesgrunde (3die og 4de Udg.).

Hvor Lütken's „Dyreriget“ er anført, menes altid 2den Udgave.

I de Klasser, hvor denne Bog bruges, er noget af det smaatrykte forbigaaet. I Lützens Begyndelsesgrunde er alt det smaatrykte forbigaaet.

I Sommerens Løb ere enkelte Vandringer foretagne i Byens Omegn, især med 6te Klasse og 5te Realklasse A.

Naturlære (Winde).

7de Klasse. A. Ørstedes mekaniske Naturlære fra almindelig Bevægelseslære til S. 299 (Orgelpibernes Theori), Petersens kemiske Naturlære fra Elektromagnetismen til Meteorologien, og derefter Repetition af det hele ifjor og iaar læste Pensum Mundts Grundtræk af Astronomien, med Forbigaaelse af enkelte Ting, saasom S. 57—64. B. Ørstedes mekaniske Naturlære, til almindelig Bevægelseslære, og Petersens kemiske Naturlære, til Elektromagnetismen.

5te Realklasse. A. Holtens Naturlære fra den mariottiske Lov (S. 86) til Orgelpibernes Theori (S. 173). B. Samme Bog forfra til Vædskernes Ligevægt (S. 55). A. og B. i Forening: Samme Bog fra Vædskernes Ligevægt til den mariottiske Lov samt Varmelæren, Magnetismen og Elektriciteten, og Johnstrups kemiske Grundstoffer med Forbigaaelse af Afsnittet om Metallerne.

Mathematik.

7de Klasse A. (Winde). Repetition af det hele matematiske Pensum: Assens's Arithmetik, Steens elementære Algebra med et trykt „Tillæg til Arithmetikken“, Bergs Geometri, Mundts Stereometri og Trigonometri. Til Maj Maanedes Udgang 34 skriftlige Opgaver, hvoraf enkelte ere besvarede paa Skolen. B. (Ovesen). Efter Bergs Lærebog læst og repeteret Stereometri og Trigonometri. I Arithmetik efter Steens elem. Algebra er læst og repeteret Logarithmer, exponentielle Ligninger og Potens og Rødder, dernæst efter „Tillæg til Arithmetikken“: Rækker, Rentesregning, Annuiteter og Forvandling af dobbeltirrationale Udtryk; dernæst er repeteret Begyndelsen af „Tillæg“. Til Maj Maanedes Udgang 33 Opgaver, hvoraf enkelte ere besvarede paa Skolen.

6te Klasse (Malmström). Hele Arithmetikken og Algebra, undtagen Logarithmer og Rækker (efter Assens's Ar. og Steens elem. Algebra). Geometrien efter Mundt. 1 skriftlig Udarb. hjemme om Ugen; ialt 32.

5te Klasse (Ovesen). I Geometri: Mundts, fra S. 45 (de til Cirklen hørende Vinkler) indtil S. 106. Oversprunget er: S. 67—70, S. 83—91, S. 95—99. Arithmetik efter Steens elem. Algebra forfra indtil S. 36. 19 Opgaver ere givne.

5te Realklasse (Malmström). A. Arithmetikken (efter Assens's Arithm. og Steens elem. Algebra); Geometrien efter Mundt. B. Læren om Potenser og Rødder (undt. Potenser med brudne Exponenter og Røduddragning), Bogstavstørrelsers Division og Forkortning, Ligninger (efter Steens elem. Algebra). Geometrien: Mundt S. 53—111 med enkelte Forbigaaelser. Begge Afdelinger i Reglen 2 skr. Udarbejdelser om Ugen (deraf maanedlig 1 Regneopgave); ialt 57.

4de Klasse (Winde). Efter Assens's Arithmetik: Brøk, Decimalbrøk, Proportioner, Kvadratrods og Kubikrods Uddragning. Praktisk Indøvelse heraf paa Skolen og 6 skriftlige Opgaver til Besvarelse hjemme. Mundts Geometri forfra til Cirklen.

4de Realklasse (Malmström): Mundts Geom. forfra til Maal (S. 67). Assens, Arithmetikkens Begyndelsesgrunde: Decimalbrøk, Proportioner og Røduddragning.

3die Klasse og 3die Realklasse (Malmström). De 4 Regningsarter og Maal (med Benyttelse af Assens's Arithmetik) lært fornemmelig ved Indøvelse med Exemp-ler paa Tavlerne.

Regning.

5te Realklasse (Malmström). Kjædereglen og De-lingsreglen samt blandede Exempler. Maanedlig 1 skr. Regneopgave hjemme.

4de Realklasse (Malmström). Omvendt og sam-mensat Reguladetri, Procentregning.

3die Klasse (Malmström). 1 Gang ugenlig Øvel-sesexempler i Brøk.

3 die Realklasse (Ovesen). Reguladetri, omvendt og sammensat, og stadige Øvelser i Hovedregning.

2den Klasse A (Winde) og B (Ovesen). De fire Regningsarter i Bræk, Reguladetri, og stadige Øvelser i Hovedregning.

1ste Klasse (Ovesen). Addition og Subtraktion af Brøker, hyppig Hovedregning.

VI.

Skolebibliotheket

har i indeværende Skoleaar modtaget følgende Tilvæxt (her ordret i Overensstemmelse med Hovedfortegnelsen over Samlingen i Indbydelsesskriftet for 1858). De med † betegnede Skrifter ere tilsendte fra Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet, de med * betegnede ere Gaver fra andre.

I. Theologi.

- A.** Lindberg, J. C. Biblen eller den christne Kirkes hel- lige Skrift, oversat af Grundteksten, 2den Udg. ved N. Lindberg, Hft. 1—9, Kbhvn. 1864—5.
- B.** Clausen, H. N. Nyt Tidsskrift f. udenlandsk theol. Lit. Aargang 12, 2—4; Aargang 13, 1. Kbhvn. 1864—65.
- Hermansen, Chr., Propheten Esaias, oversat. Kbhvn. 1865.
- E.** Barfod, I. Den falsterske Gejstligheds Personal- historie, Nykjøbing paa Falster, 1854.
- Hammerich, Fr. En Skolastiker og en Bibeltheolog fra Norden. Kbhvn. 1865.
- Helveg, L. N. Den danske Kirkes Historie efter Refor- mationen, 1—2 Bind, Kbhvn. 1851—55.
- , Den danske Kirkes Historie til Reformationen, 1 Bind, Kbhvn. 1864.
- Keyser, R. Den norske Kirkes Historie under Katho- licismen, 1—2 Bind, Kristiania 1864. (2den Udg.).
- Kirkehistoriske Samlinger, udg. af Selskabet for

Danmarks Kirkehistorie, 1—4 Bind, Kbhvn. 1849—62.
Nye kirkehistoriske Samlinger, udg. af samme ved
T. S. Rørdam, 3die Bds, 1 Hft. Kbh. 1864.

Rørdam, H. F. Kjøbenhavns Kirker og Klostre i Middelalderen, Kbhvn. 1863.

Rindom, A. F. L. Christelig Katechismus, til Brug for Seminarister og de øverste Klasser i Latinskoler. Kbhvn. 1865.

II. Filosofi.

Krug, W. T. Geschichte der Philosophie alter Zeit, vornehmlich unter Griechen und Römer, 2 Ausg. Leipz. 1827.

Nielsen, R. Grundideernes Logik. I. Kbhvn. 1864.

III. Rets- og Statsvidenskab.

† Gram, F. T. J. Om Ægtepagter efter dansk Ret (Univ. Progr.). Kbhvn. 1863.

Klein, C. S. Samling af endnu gjældende Love og Anordninger af mere almen Interesse. Udg. efter Indenrigsministeriets Foranstaltning (for 1683—1785 og 1863—64). Kbhvn. 1864—65.

Madvig, J. N. Den nationale Politik og det danske Monarki. Kbhvn. 1864.

† Statistiske Meddelelser, udg. af det statistiske Bureau, Saml. 6, Bd. 2, Kbhvn. 1864.

† Statistisk Tabelværk, 3die Række, Bd. 3. Kbhvn. 1864.

Trap, J. P. og Erichsen, H. C. Hof- og Statskalender for 1865, Kbhvn. 1865.

V. Naturlære. Astronomi.

Müller-Pouillet, Lehrbuch der Physik und Meteorologie, Aufl. 6, Bd. 2, Lief. 7—8. Braunschweig 1864.

† Peters, C. A. T. Briefwechsel zw. C. F. Gauss und H. C. Schumacher, B. 5. Altona 1864.

Thomsen, A., Naturkræfterne i Menneskets Tjeneste, H. 6—9 (Slutn.). Kbhvn. 1864.

Thomsen, A. og J. Tidsskrift for Physik og Chemi, Aargang 3, 4—12 og Aargang 4, 1—2. Kbhvn. 1864—65.

VI. Matematik.

Schjødte, C. Lærebog i Projectionstegning. Kbhvn. 1864.

VII. Naturhistorie.

A. Annales des sciences naturelles, 4e série, Botanique T. XX, 5—6. Paris 1863.

Fogh, C. og Lütken, C. F. Tidsskrift f. popul. Fremstill. af Naturvidenskab, 3die Række, Bd. I, 1 — Bd. II, 1—2. Kbhvn. 1864—65.

Schjødte, J. C. Naturhistorisk Tidsskrift, 3die Række, Bd. 3, H. 1. Kbhvn. 1864.

Troschel, F. H. Archiv f. Naturgeschichte, Jahrg. 29, 4—6; 30, 1—3, Berlin 1864.

B. † Bergsøe, V. Philichthys Xiphie Stp. monografisk fremstillet (phil. Dr. Disp.). Kbhvn. 1864.

C. Lange, J. Haandbog i den danske Flora, 3die Udg. Kbhvn. 1864.

Rostrup, E. Den danske Flora (2 Expl.). 2 Udg. Kbh. 1864.

VIII. Geografi, Topografi, Rejsebeskrivelser.

Bille, Steen, Min Rejse til China 1864. Kbhvn. 1865.

Funch, J. C. V. Bibelsk Geografi, oversat. Kbhvn. 1865.

Müller, H. J. Havets physiske Geographi og Meteorologi (efter Maury). Krist. 1864.

Petermann, A. Geographische Mittheilungen 1865, 1—5 und Ergänzungsheft 15, og Inhaltsverzeichniss z. 1855—64. Gotha 1865.

Trap, J. P. Statist. topogr. Beskrivelse af Hertugdømmet Slesvig, H. 8—9 og Grundtegninger dertil, H. 7. Kbhvn. 1864.

IX. Historie.

A. Klee, F. De europæiske Staters Historie siden 1815, Bd. 1—4, Kbhvn. 1864.

Weber, G. Allgem. Weltgeschichte, Bd. 5, 2 m. Register, Leipzig 1864.

B. Holm, E. Gejstlighedens Optræden ligeoverfor Staten i de første kristelige Aarhundreder. Kbhvn. 1864.

- D.** † Historisk Tidsskrift, 3die Række, Bd. 2, 2. Kbh. 1864.
- * Safn til Sögu Íslands ok bókmenta, I. Kph. 1853.
- Allen, C. F. De tre nordiske Rigers Historie 1497—1536, Bd. 1, 1—3. Kbh. 1864.
- Nilsson, S. Skandinav. Nordens Ur-invånare. Brons-åldren. 3, m. Tillæg. Stockh. 1863—64.
- † Wegener, C. F. Aarsberetning fra det kgl. Gehejme-arkiv, Bd. 3, 4. Kbh. 1864.
- G.** Kugler, F. Handbuch der Kunstgeschichte, Bd. 1—2. Stuttgart 1856—59.
- Weiss, W. Kostümkunde im Mittelalter, Abschn. 2, Abth. 3. Stuttg. 1864.

X. Filologi.

- A.** Kuhn, A. Zeitschrift f. vergleich. Sprachforschung, Bd. XIII, 4—6. Berlin 1864.
- C.** Pauly, A. Real-Encyclopädie der classischen Alterthumswiss., 2te Ausg., Bd. 1, H. 9—11. Stuttg. 1864.
- Tidsskrift for Philologi og Pædagogik, Aarg. 5, 4 og 6, 1. Kbh. 1864—65.
- D.** Dionis Chrysostomi orationes, recognovit L. Dindorf., vol. 1—2. Lips. 1857.
- Erotici scriptores Græci, recogn. R. Hercher, vol. 1—2. Lips. 1858—59.
- Heliodori Æthiopica, recogn. Imm. Bekker. Lips. 1855.
- Manethonis apotelesmatica, recogn. A. Köchly. Lips. 1853.
- Nonni Panopolitani Dionysiaca, recogn. A. Köchly, vol. 1—2. Lips. 1857—58.
- Plotini Opera, recogn. A. Kirchhoff, vol. 1—2. Lips. 1856.
- Polyæni Strategica, recogn. E. Wölflin. Lips. 1860.
- Qvinti Smyrnæi Posthomerica, recogn. A. Köchly. Lips. 1853.
- E.** M. Tullii Ciceronis Opera, ed. Orellius 2, cur. Baiterus et Halmius, vol. 1—4 et fragmenta. Turici 1855—62.
- T.** Livii Hist. Roman. libri, ex recens. J. N. Madvigii, edd. J. N. Madvigius et J. L. Ussingius, T. IV, p. 1. Havn. 1864.

- Papinius Statius, recogn. G. Queck, vol. 1—2. Lips. 1854.
- G.** † Pingel, J. V. *De Gigantibus fabularum Græcarum disp.* (phil. Dr. disp.) Kbhvn. 1864.
- I.** † Madvig, J. N. *Befalingsmændene og Forfremmelsesvilkaarene i den romerske Hær* (Univ Progr.). Kbh. 1864.
- K.** Berg, C. *Græsk-Dansk Ordbog til Skolebrug, Slutn. Hft.* Kbhvn. 1864.
- † Stephanus, H. *Thesaurus Græcæ Linguæ*, vol. I, 13 og VIII, 8. Paris 1864.

XI. Nyere Sprog og Literatur.

- A.** Nordiske Oldskrifter, udg. af det nordiske Literatur-Samfund, 1—18, 21—22, 25, 27—31, Kbh. 1847—62, nemlig: 1. Hrafnkels Saga, udg. af K. Gislason, oversat af N. L. Westergaard. 2. Droplaugarsona Saga, ved K. Gislason. 3. Hervarar Saga, ved N. M. Petersen. 4. Bjarnar Saga Hitdælakappa, ved H. Friðriksson. 5. Vápnfirðinga Saga, ved G. Thordarson. 6. Sagan af þórdi hreðu, ved H. Friðriksson. 7. Lucidarius, ved C. J. Brandt. 8. Tvær Sögur af Gísla Súrssyni, ved K. Gislason. 9. Kong Valdemar den andens Jyske lov, ved N. M. Petersen. 10. Bandamanna Saga, ved H. Friðriksson. 11, 17, 21 og 22 Grágás, ved V. Finsen. 12. Færøiske Kvæder ved V. U. Hammershaimb. 13. Valdemars sællandske Lov, ved P. G. Thorsen. 14. Eriks sællandske Lov, ved P. G. Thorsen. 15. Fóstbrœðra Saga, ved K. Gislason. 16 og 25 Grettis Saga, ved G. Thordarson og G. Magnusson. 18. Skånske Lov, ved P. G. Thorsen. 27. Bardarsaga Snæfellsáss etc., ved G. Vigfusson. 28. Hávarðar Saga Isfirðings, ved G. Thordarson. 29, 30 og 31 Oldnordisk Ordføjningslære, af G. F. V. Lund.
- Aars, J. Udvalgte norske Oldkvad, oversatte og forklarede. Kristiania 1864.
- Brandt C. J. Dansk Klosterlæsning fra Middelalderen 1—3. Kbhvn. 1858—62.
- Fritzner J. Ordbog over det gamle norske Sprog, H. 6. Kristiania 1865.

- Grøndal, B. (Egilsson). *Clavis poetica antiquæ lingvæ Septentrionalis*. Hafn. 1864.
- Molbech, C. *Dansk Glossarium eller Ordbog over forældede danske Ord*. 5 H. Kbhvn. 1865.
- B.** Hertz, H. *Tre Lystspil (Dramatiske Værker, 15de Bd.)* Kbhvn. 1865.
- Ingemann, B. S. *Samlede Skrifter, III, 13*. Kbhvn. 1864.

-
- Arentzen, K. *Danske Digtere i det 19de Aarh. Literaturhistorisk Haandbog*. Kbhvn. 1864.
- Legrelle, A. *Holberg considéré comme imitateur de Molière*. Paris 1864.
- Petersen, N. M. *Bidrag til dansk Literaturhistorie (Slutn. Hft. Register til hele Værket af C. E. Secher)* Kbhvn. 1864.
- C.** Shakspeare, W. *Dramatiske Værker, oversatte af E. Lembcke H. I. (eller Bd. 6, H. I. af Foersom-Lembckes Oversætt.)*. Kbhvn. 1865.
- D.** Cholevius, L. *Dispositionen und Materialien zu deutschen Aufsätzen über Themata für die beiden ersten Klassen höherer Lehranstalten, 1—2 (med et Tillæg)*. Leipzig 1864.
- E.** Souvestre, E. *Causeries historiques et littéraires, vol. 1—3*. Paris 1861.
- G.** Larsen, A. *Svensk Ordbog for Danske og Norske*. Kbhvn. 1865.
- Runeberg, J. L. *Samlade arbeten, Bd. 5, Helsingfors 1864*.

XII. Pædagogik. Skole- og Universitetsfetteretninger.

- BB.** † Linde, A. C. P. *Meddelelser ang. Københavns Universitet osv. H. 8 (det lærde Skolevæsen), med alphab. Sagregister*. Kbhvn. 1864.
- † *Forelæsninger og Øvelser i Foraars- og Efteraarshalvaaret 1864 ved Kbhvns. Universitet*. Kbhvn. 1864.
- † *Fortegnelse over Afgangsexamen 1864*. Kbhvn. 1864.
- † *Liste over Examen philosophicum 1864*. Kbhvn. 1864.

C. Gosch, C. C. A. De lærde Skolers Undervisningsplan. Kbhvn. 1865.

† Skoleprogrammer. a. Kongeriget Danmark, for 1864 fra: Aalborg (H. Schmith. Araberne i Evropa), Aarhus (E. Erslev. Prøver af en almind. Geografi), Borgerdydsskolen i Kjøbenhavn, Borgerdydsskolen paa Kristianshavn (M. Hammerich. Danmarks og Norges Litteratur i kort Overblik), Frederiksborg, Helsingørs højere Realskole, Herlufsholm (C. Listov. Er Stileproven i fremmede Sprog nødvendig ved Afgangsexamen?), Horsens, Latin- og Realskolen i Store Kongensgade (O. Kjær. Maal, Middel, Begrændsning), Metropolitanskolen, Nykjøbing (T. Nielsen. Nygræsk Formlære, til Sammenligning med den oldgræske), Odense (R. Henrichsen. Bidrag til Skolens Historie, H. 7), Randers, Ribe, Roskilde (Broager. Nogle Cirklen og Kuglen vedkommende Læresætninger), Rønne højere Realskole, Slagelse Realskole (Schou. Nogle Sætninger om Proportioner), Sorø (Heise. Om Opfatningen af Højsangen), v. Westens Institut, Viborg. Reykjavik (for 1863). — b. Norge, for 1863: Arendal (E. Wittrup. Om det engelske Slang og Cant), Kristiania (J. Lökke. Bidrag til Bestemmelsen af Modus i afhængige Udsagnssætninger og Spørgesætninger i Tysk), Kristianssand (Klausen. Kubikrodsuddragning og Løsning af kubiske Ligninger), Lillehammer, Molde (Fortegnelse over Samlingerne) Stavanger, Trondhjem (J. Weisse. Bemærkninger om Undervisningen i norsk Stil i de højere Klasser). — c. Sverrig, for 1863: Carlskrona, Carlstad, Christiansstad (C. F. v. Sydow. Feodalismens olika skaplynye i Frankrike och England), Falun (og Avesta) (De ingenio et moribus Socratis commentatio), Gefle (och Söderhamn), Göteborg (Heurlin. Hvitfeldska Stipendiestiftelsens historia från 1762 til 1814), Helsingborg, Hernösand (Sundsvall och Örnköldsvik) (Wimmercranz. Reseberättelse), Hudikswall (Engström. Om hela Faktorerna i hela Tal), Jönköping (och Grenna), Kalmars Stift, Linkøping (Widmark. Reseberättelse),

Luleå (Widwark. Ovidii Epist. XVIII Heroidum metrisk öfversat), Lund (Collin. Recherches sur les diphthongues françaises), Malmö, Norrköping, Nyköping, Skara, Stockholms Gymnasium (Rabe. Om bildning såsom skolundervisningens uppgift), Stockholms Nya Elementarskolan, Strengnäs (Eskildstuna och Södertelge), Umeå (Piteå, Haparanda och Skillefteå), Upsala Kathedralskole (Floderus. Reseberättelse), Wenersborg, Westerås, Westervik, Wexjö, Wisby (Cramér. Reseberättelse), Örebro (Strömberg. Om Konung Johan III såsom liturgisk reformator), Östersund. — For 1864: Carlskrona, Carlstad, Christiansstad (Cavallin. Reseberättelse), Falun (Sundstén. Reseberättelse), Gefle (och Söderhamn) (Wiberg. Reseberättelse), Göteborg, Helsingborg, Hernösand (Sundswall och Örnköldsvik), Hudiksvall (Wiström. Naturhistoriska anteckningar), Jönköping (och Grenna) (Montelin. Reseberättelse om Skotlands läroverk), Kalmar Stift (Sjöbring. Reseberättelse), Linköping, Luleå, Lund Kathedralskole, Malmö (Klein. Om ritkonsten såsom allmänt bildningsmedel), Norrköping, Nyköping, Skara, Stockholms Gymnasium (Aulin. Homeriska Exkurser), Stockholms Nya Elementarskolan (Köhler. Några ord om undervisningen i teckning), Strengnäs, Umeå (Piteå, Haparanda og Skellefteå), Upsala Kathedralskole (Dahlbäck. Om Logikens studium vid elementarläroverken), Wenersborg, Westerås, Westervik, Wexjö (Schultz. Om undervisningen i botanik), Wisby, Örebro (Hartman. Bidrag til Nerikes Naturalhistoria), Östersund (Förteckning öfver Mynt och Medaljer).

XIII. Eneyklopædi, etc.

- Romberg. Die Wissenschaften im 19ten Jahr. Bd. 8, 11—12, Bd. 9, 2—3.
 † Arnason, J. Registar yfir bókasafn hins lærða skóla í Reykjavík. Reykj. 1862.
 Boethe, W. Katalog over Aalborg Stifts Bibliothek. Aalborg 1865.
 † Strunk, A. Samlinger til en beskrivende Katalog

over Portræter af Danske, Norske og Holstenere, H.
1—3. Kbhvn. 1863—4.

XIV. Tidsskrifter af blandet Indhold.

Dansk Maanedsskrift, red. af M. M. G. Steenstrup, 1864,
Bd. 1, 6; 2, 1—6; 1865, Bd. 1, 1—5. Kbhvn.
1864—5.

Nordisk Universitets-Tidsskrift, Aarg. 9, 2 og 3. 1864.
† Oversigt over Vidensk.Selskabs Forhandl. Kbhvn. 1862,
7; 1863, 5—8; 1864, 1—2.

Revue des deux mondes. T. 52—57 med Annuaire for
1862—63. Paris 1864—5.

Discipelbibliotheket,

som i Skoleaaret 1864—65 har været bestyret af Adjunkt
Assens, har modtaget følgende Tilvæxt:

Cumings, Lampepudseren 1—2.
Lever, Familien Dodd paa Udenlandsreise 1—4.
Mayne Reid, Skarpskytterne 1—2.
Wetherell, Queechy 1—3.
Reybaud, En Nutidsroman 1—2.
Katharine Ashton 1—3.
Achard, det stille Vand.
I Hjemmet 1864.
Aftenlæsning 9—10.

Indtægt.

Bidrag	12	sp	2	sk	„	β
Beholdning fra forrige Skoleaar	1	-	2	-	5	-
Ialt	13	sp	4	sk	5	β

Udgift.

Indkjøb af Bøger	5	sp	5	sk	8	β
Indbinding	2	-	3	-	12	-
Ialt	8	sp	3	sk	4	β
Beholdning	5	sp	1	sk	1	β

De naturhistoriske og fysiske Samlinger

have i indeværende Skoleaar ikke modtaget nogen betydelig Tilvæxt. Den første er bleven forøget med enkelte Gaver, der ville blive anførte i næste Indbydelsesskrift, den sidste kun forsynet med de Stoffer og Gjenstande, som forbruges ved Afbenyttelsen.

VII.

Skolens Bygninger og Inventarium.

Det større Bygningsforetagende, der bebudedes i forrige Indbydelsesskrift (S. 106) og i Anledning af hvilket Nabogaarden var blevet indkjøbt, er desværre ikke kommet til Udførelse, idet Rigsdagen ikke bevilgede de dertil i Forslag bragte Udgifter. Medens Skolen saaledes endnu trænger stærkt til Udvidelse af sine Lokaler, saavel Klasseværelserne, der ikke kunne rumme det Antal Disciple, der skulde optages deri, dels Lejlighed til Bibliothek, Samlingerne, Undervisning i Sang osv., for ikke at tale om Rektorboligens meget uheldige Beskaffenhed, og medens det navnlig fremhævedes i Forslaget, at det gjaldt om at vinde Plads, bevilgedes derimod til Reparationer 3300 Rd. Derfor har Foretagendet maattet indskrænkes til en Hovedforbedring af Rektorboligen, der foretages i Sommer, samt en Udvidelse af Legepladsen, der, efter Nedrivelsen af de til den tilkøbte Nabogaard hørende Side- og Bagbygninger og efter at være drainet, nivelleret og planeret vil afgive en regelmæssig Firkant af omtr. 7500 □ Fods Størrelse. Dette agtes udført i Sommerferien. Den tilkøbte Nabogaard bliver istandsat og indtil videre udlejet til Beboelse.

Forrige Sommerferie blev Gymnastiksalen forsynet med et nyt Gulv, ligeledes alle Skoleværelserne udbedrede, malede og istandsatte, hvortil de meget trængte efter at have tjent fjendlige Tropper til Kvarter.

Af ny Inventariiegjenstande maa fornemmelig nævnes et Skydehus, til hvis Fortfærdigelse Ministeriet har bevilget 135 Rd.; desuden er Skolens Pianoforte, der var slidt

og havde lidt meget af Fugtighed, blevet ombyttet med et nyt mod en Erstatning af 50 Rd. til Fabrikanterne Hornung og Møller. Foruden adskillige ny Redskaber til Skydeøvelserne ere flere af Gymnastikapparaterne istandsatte, ligesom adskillige andre Inventariegjenstande ombyttede med ny eller udbedrede.

Skolens Afgangs- og Hovedexamen 1865.

(De foran satte smaa Bogstaver a—b—c betegne Værelserne).

De skriftlige Prøver ved Afgangsexamen afholdes efter Ministeriets Bestemmelse fra den 22de til den 27de Juni, for Skolens øvrige Disciple den 10de og 11te Juli, undtagen for 7de Kl. B. og 5te Realkl. B., der aflægge Prøverne samtidigt med Dimittenderne.

Den mundlige Afgangsexamen for studerende er af Ministeriet ansat til:

Tirsdag d. 27de Juni, Kl. 8—11 Græsk, 11—3 Historie.
 Onsdag d. 28de Juni Kl. 8—1 Latin, 8—3 Mathematik.
 Torsdag d. 29de Juni Kl. 8—12 Religion og Hebraisk,
 3—7 Naturlære.

Den mundlige Realafgangsexamen er af Ministeriet ansat til:

Tirsdag d. 4de Juli Kl. 5—7 Fransk og Engelsk.
 Onsdag d. 5te Juli Kl. 8—10 Mathematik, Kl. 5—6 Tysk.
 Torsdag d. 6te Juli Kl. 8—10 Historie og Geografi, Kl.
 5—6 Naturhistorie.

Fredag d. 7de Juli Kl. 8—9 Naturlære.

Skolens mundlige Hovedexamen afholdes i følgende Orden:

	Kl. 8.	Kl. 11.	Kl. 1.
Onsdag d. 12te Juli.			
a. VII B Latin.		VI Religion.	IV Historie.
b. V Tysk.		III Fransk.	Realkl. Fransk.
c. II A Fransk.		II B Fransk.	I Historie.

Kl. 8.

Kl. 11.

Kl. 1.

Torsdag d. 13de Juli.

a. VII B Religion.	VI Historie.	IV Tysk.
b. V Historie og Geografi.	Realkl. Tysk.	III Religion.
c. I Geografi.	II B Dansk.	II A Naturhistorie.

Fredag d. 14de Juli.

a. VII B Græsk.	V Naturhistorie.	IV Græsk.
b. VI Naturhistorie.	Realkl. Religion.	II B Religion.
c. III Historie.	II A Geografi.	I Dansk.

Lørdag d. 15de Juli.

a. VI Arithmetik.	II A Dansk.	V Religion.
b. IV Latin.	Realkl. Geografi.	VII B Historie.
c. III Tysk.	II B Historie.	I Sang.

Mandag d. 17de Juli.

a. V Matematik.	VII B Arithmetik.	II A Religion.
b. VI Fransk.	IV Naturhistorie.	Realkl. Engelsk.
c. III Arithmetik.	II B Tysk.	VI Geografi.

Tirsdag d. 18de Juli.

a. VII B Naturlære.	V Fransk.	Realkl. Naturhistorie.
b. VI Latin.	IV Religion.	II B Geografi.
c. III Naturhistorie.	II A Historie.	I Religion.

Onsdag d. 19de Juli.

a. VII B Geometri.	V Græsk.	Realkl. Matematik.
b. VI Græsk.	IV Geografi.	II B Naturhistorie.
c. III Geografi.	II A Tysk.	I Tysk.

Torsdag d. 20de Juli.

a. VI Tysk.	VI Geometri.	VII B Hebraisk.
b. IV Matematik.	V Latin.	IV Fransk.
c. III Latin.	I Naturhistorie.	Realkl. Historie og
(V R B) Naturlære.

Freitag den 21de Juli Kl. 9 prøves de til Optagelse i Skolen anmeldte ny Disciple. De der ikke kunne møde til den Tid prøves Onsdagen den 23de Avgust Kl. 9.

Kl. 12. Almindelig Sangprøve.

Lördagen den 22de Juli Kl. 10 bekendtgjøres Prøvernes Udfald og foretages Dimission og Omflytning, hvorefter Sommerferien begynder. Det ny Skoleaars Undervisning begynder den 23de Avgust, Efterm. Kl. 3.

Til at overvære de mundlige Prøver og Translokationen indbydes herved Disciplenes Fædre og Værger samt enhver, der ønsker at kjende Skolen og dens Undervisning.

Aalborg Kathedralskole, den 22de Juni 1865.

G. Lund.

1865.